

Вінницький національний технічний університет
Факультет менеджменту та інформаційної безпеки
Кафедра менеджменту, маркетингу та економіки

Пояснювальна записка

до магістерської кваліфікаційної роботи

на тему:

УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ ТА ВИКОРИСТАННЯМ ОБОРОТНОГО
КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА ВИНОРІБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ
(НА ПРИКЛАДІ ПРИВАТНОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА
«АРТВАЙНЕРІ»)

08-38.МКР.002.00.000 ПЗ

Виконав: студент 2 курсу, групи МЗД-19м
спеціальності 073 – «Менеджмент»
Бакер Омар А.М. _____

Керівник: д.е.н., проф. каф. ММЕ
Мороз О.В. _____
«10» грудня 2020 р.

Рецензент: к.е.н., доц. каф. ЕПВМ
Причепя І.В. _____

«11» грудня 2020 р.

Вінницький національний технічний університет
Факультет менеджменту та інформаційної безпеки
Кафедра менеджменту, маркетингу та економіки

Спеціальність 073 – «Менеджмент»

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувач кафедри ММЕ
д.е.н., професор Карачина Н.П.

«б» жовтня 2020 р.

З А В Д А Н Н Я
НА МАГІСТЕРСЬКУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Бакер Омар А.М.
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Управління формуванням та використанням оборотного капіталу підприємства виноробної промисловості (на прикладі приватного акціонерного товариства «Артвайнері»)

керівник роботи Мороз Олег Васильович, д.е.н., професор
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
затверджені наказом ВНТУ від «25» вересня 2020 року №214.

2. Строк подання студентом роботи: 20 листопада 2020 р.

3. Вихідні дані до роботи: форма №1 «Баланс», форма №2 «Звіт про фінансові результати» ПрАТ «Артвайнері» за 2016-2018 рр. (додаток Б).

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): теоретико-методичні засади управління формуванням та використанням оборотного капіталу підприємства; аналізування стану управління формуванням та використанням оборотного капіталу підприємства виноробної промисловості ПрАТ «Артвайнері»; напрями удосконалення управління формуванням та використанням оборотного капіталу підприємства.

5. Перелік графічного матеріалу: економічна сутність категорії «оборотний капітал»; групи та елементи класифікації оборотного капіталу; теоретико-прикладні засади управління оборотним капіталом; напрями управління оборотним капіталом підприємства; площі та валові збори винограду в Україні; експорт/імпорт виноградних вин з України; пріоритетні напрями розвитку виноробної промисловості України; основні фінансово-економічні показники діяльності ПрАТ «Артвайнері»; показники фінансового стану підприємства ПрАТ «Артвайнері»; аналізування складу та структури оборотного капіталу; показники ефективності використання оборотного капіталу підприємства ПрАТ «Артвайнері»; вплив факторів на коефіцієнт

оборотності оборотного капіталу підприємства ПрАТ «Артвайнері»; план пропозицій та рекомендацій для ПрАТ «Артвайнері».

6. Консультанти розділів роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Спеціальна частина	Мороз О.В., професор кафедри ММЕ		

7. Дата видачі завдання «б» жовтня 2020 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів магістерської кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Формування та затвердження теми магістерської кваліфікаційної роботи (МКР)	березень-квітень	
2	Виконання спеціальної частини МКР. Перший рубіжний контроль виконання МКР (1-й розділ МКР)	травень-червень	
3	Виконання спеціальної частини МКР. Другий рубіжний контроль виконання МКР (2-й розділ МКР)	вересень	
4	Виконання спеціальної частини МКР. Третій рубіжний контроль виконання МКР (3-й розділ МКР)	жовтень	
5	Нормоконтроль. Попередній захист МКР	листопад	
6	Рецензування МКР	листопад	
7	Захист МКР	грудень (за графіком)	

Студент

(підпис)

Бакер Омар А.М.

Керівник роботи

(підпис)

Мороз О.В.

ЗМІСТ

Вступ	4
1 Теоретико-методичні засади управління формуванням та використанням оборотного капіталу підприємства	7
1.1 Економічна сутність та структура оборотного капіталу підприємства	7
1.2 Управління оборотним капіталом: змістовність та методи	12
1.3 Методичні аспекти оцінювання оборотного капіталу підприємства	17
Висновки до першого розділу	28
2 Аналізування стану управління формуванням та використанням оборотного капіталу підприємства виноробної промисловості ПрАТ «Артвайнері»	30
2.1 Стан, тенденції, проблеми та перспектив розвитку виноробної промисловості	30
2.2 Загальна характеристика та оцінювання фінансово-економічної діяльності підприємства ПрАТ «Артвайнері»	38
2.3 Аналізування стану, динаміки та ефективності використання оборотного капіталу підприємства	48
2.4 Оцінювання стану управління оборотним капіталом на підприємстві ПрАТ «Артвайнері»	58
Висновки до другого розділу	61
3 Напрями удосконалення управління виробничим потенціалом підприємства	65
3.1 Розробка заходів підвищення ефективності використання оборотного капіталу підприємства	65
3.2 Удосконалення процесу управління оборотним капіталом та джерелами його фінансування	69
3.3 Формування економіко-математичної моделі прогнозування оборотного капіталу ПрАТ «Артвайнері»	75
Висновки до третього розділу	81
Висновки	83
Список використаних джерел	87
Додатки	92

ВСТУП

Актуальність теми. Перед підприємствами України все гостріше постають проблеми пошуку джерел фінансування та управління наявними фінансовими ресурсами, які в змозі забезпечувати платоспроможність і стійкість підприємства, отже, проблема ефективного використання оборотного капіталу в системі управління фінансовими ресурсами підприємств України є актуальною. Важливе місце займає тут питання достатності оборотних активів промислових підприємств, їх поповнення, планування і раціонального використання. Ефективне використання оборотного капіталу в системі управління оборотним капіталом виступає невід'ємною частиною загальної системи управління фінансами промислового підприємства. В його рамках вирішуються питання, які пов'язані з визначенням оптимальної структури та величини оборотних активів, джерел їх формування, з організацією перспективного і поточного управління оборотним капіталом.

Проблема поєднання цілей ефективності господарської діяльності та платоспроможності підприємств як однієї з ключових завдань управління оборотним капіталом також стає більш важливою. На сучасному етапі більшість управлінських рішень приймаються з орієнтацією на тимчасове підвищення ефективності фінансової діяльності, без урахування системи формування та управління оборотним капіталом, що призводить до втрати конкурентоспроможності, а в подальшому і платоспроможності підприємства, у той час як конкурентні позиції підприємств більшою мірою визначаються саме ефективністю використання оборотним капіталом.

Різні аспекти теорії і практики управління оборотними коштами серед загальних проблем економічної теорії, економіки та фінансів підприємства розглядали такі вчені: Н. М. Філатова, П.В. Круш, А.М. Римарчук, К.А. Колодяжна та ін. Акцент на підвищення ефективності управління оборотним капіталом підприємств робили Н. П. Луців, Т. Д. Косова,

Л. В. Рельтек та інші. Багато проблем, що стосуються специфіки оборотного капіталу підприємств з високою тривалістю виробничого циклу і великим об'ємом незавершеного виробництва, які характерні для промислових підприємств, залишилися недостатньо дослідженими і потребують подальшого опрацювання, особливо в зв'язку з дією нових об'єктивних тенденцій ринкового характеру. З цієї причини важливою є розробка наукових та прикладних рекомендацій, які спрямовані на поліпшення використання оборотного капіталу в цих конкретних умовах.

Мета і задачі дослідження. Метою роботи є удосконалення управління формуванням та використанням оборотного капіталу та розробка прикладних заходів щодо підвищення ефективності використання оборотного капіталу підприємства виноробної промисловості ПрАТ «Артвайнері».

У процесі виконання роботи необхідно розв'язати наступні завдання:

- розглянути теоретичні аспекти управління формуванням та використанням оборотного капіталу підприємства;
- розкрити та проаналізувати методичні підходи до оцінювання ефективності використання оборотного капіталу підприємства;
- проаналізувати стан, тенденції, проблеми та перспективні напрямки розвитку виноробної промисловості;
- провести оцінювання фінансово-економічної діяльності ПрАТ «Артвайнері»;
- здійснити аналізування стану та ефективності використання оборотного капіталу ПрАТ «Артвайнері»;
- розробити заходи щодо удосконалення управління оборотним капіталом підприємства та підвищення ефективності його використання.

Об'єкт дослідження – процес управління формуванням та використанням оборотного капіталу підприємства.

Предмет дослідження – теоретико-методичні та прикладні основи управління формуванням та використанням оборотного капіталу підприємства виноробної промисловості (на прикладі ПрАТ «Артвайнері»).

Методи дослідження. У процесі дослідження застосовувались такі методи дослідження: аналізу і синтезу – для вивчення об'єкта та предмета дослідження; порівняння – для зіставлення фактичних даних звітного і попередніх років (протягом 2016-2018 років); групування – для оцінювання структури оборотного капіталу підприємства та ефективності його використання; факторний аналіз – для оцінювання впливу факторів на зміну коефіцієнта оборотності оборотного капіталу, монографічний – для детального вивчення теорії і практики управління формуванням та використанням оборотним капіталом підприємства.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у теоретико-методичному вирішенні проблеми управління формуванням та використанням оборотного капіталу підприємства.

Основні положення магістерської кваліфікаційної роботи, що визначають її наукову новизну:

удосконалено:

– концепцію формування теоретичних засад управління оборотним капіталом підприємства, яка, на відміну від наявних, розкриває комплексний підхід до розгляду мети, завдань, принципів, функцій та методів управління оборотним капіталом, що посилить організованість управління формуванням та використанням оборотного капіталу на підприємствах.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розроблених прикладних положеннях щодо удосконалення управління формуванням та використанням оборотного капіталу підприємства ПрАТ «Артвайнері».

Особистий внесок магістранта. Магістерська кваліфікаційна робота є самостійною науковою працею. Усі результати, наведені у магістерській кваліфікаційній роботі, отримані безпосередньо магістром.

1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ ТА ВИКОРИСТАННЯМ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Економічна сутність та структура оборотного капіталу підприємства

В сучасних умовах конкурентного ринку ефективно управління основними економічними процесами: формування та використання оборотних активів в оперативній діяльності вирішує ряд питань стратегічного розвитку підприємства і забезпечує кінцеві результати господарської діяльності. Більшість вітчизняних підприємств не витримують жорсткої конкуренції, не досягають високого рівня доходності через нестачу оборотних коштів, потоків оборотних активів. Проблема оцінки рівня забезпеченості підприємств оборотними активами, джерел їх фінансування, визначення ефективності використання та їх якісного нормування дуже складна та актуальна з позиції прийняття стратегічних управлінських рішень на кожному підприємстві.

Згідно Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» оборотні активи – це «гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу» [1].

Оборотні активи – термін, який збігається із найменування другого розділу активу бухгалтерського балансу, тобто до оборотних активів відносяться ті активи, які у бухгалтерському балансі відображаються у його другому розділі. До основних елементів оборотних активів належать: запаси, дебіторська заборгованість, поточні фінансові інвестиції, грошові кошти та їх еквіваленти, витрати майбутніх періодів.

Деякі дослідники вважають поняття «оборотні активи», «оборотний капітал», «оборотні засоби», «оборотні кошти», «оборотні фонди», «поточні

активи» синонімами [2], інші об'єднують лише деякі поняття [3], третя група вчених зазначають, що економічний зміст зазначених понять різний, саме тому ототожнювати їх помилково [4,5,6].

Пеняк Ю. С. вважає, що поняття «оборотні фонди» і «оборотний капітал» є ідентичними, крім того, пропонує використовувати саме останнє поняття. Також автор об'єднує такі категорії як «оборотні кошти», «оборотні засоби» і «оборотні активи» [3].

На думку Ізмайлової Н. В. у відповідності до Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та Положень (стандартів) бухгалтерського обліку України, застосування поняття «оборотні кошти» «не відповідає сутності поняття «оборотні активи», оскільки оборотні кошти пов'язані зі створенням вартості тільки у ході операційної діяльності». Автор вважає, що економічна сутність оборотних активів «полягає у втілених в них грошових коштах, які повністю споживаються чи реалізуються впродовж одного виробничого циклу (або протягом 12 місяців) при здійсненні операційної, фінансової та інвестиційної діяльності, що сприяє безперервності виробничо-комерційного циклу, а також дозволяє підтримувати достатній рівень ліквідності і прибутковості підприємства» [6].

Під оборотними (поточними) активами Бланк І.О. розуміє сукупність майнових цінностей підприємства, які обслуговують його поточну виробничо-комерційну діяльність і повністю споживаються протягом одного операційного циклу [7].

Брейлі Р., Майєрс С. стверджують, що оборотні активи – це такі активи, які компанія в найближчому майбутньому збирається перетворити в грошові кошти [8].

Демченко Т. А. вбачає в оборотних активах – сукупність оборотних фондів і фондів обігу, які використовуються для фінансування поточної господарської діяльності і виражені в грошовій формі [9].

Ільєнкова С. Д. розкриває оборотні активи – фінансові ресурси, вкладені в об'єкти, використання яких здійснюється фірмою або в рамках

одного відтворювального циклу, або в рамках відносно короткого періоду часу [10].

В роботах Ковальова В. В. та Філімоненкова О. С. оборотні активи трактуються як натурально-речовинна категорія, тобто як засоби підприємства, які повністю переносять свою вартість на вартість виготовленої продукції. Разом з тим в умовах існування товарно-грошових відносин матеріальні засоби підприємств виражаються не лише в натуральній, а й у вартісній формі [8].

Узагальнимо трактування категорії «оборотний капітал» у табл. 1.1.

Таблиця 1.1 – Економічна сутність категорії «оборотний капітал»

Автор	Сутність категорії «оборотний капітал»
Ізмайлова Н. В.	«...полягає у втілених в них грошових коштах, які повністю споживаються чи реалізуються впродовж одного виробничого циклу (або протягом 12 місяців) при здійсненні операційної, фінансової та інвестиційної діяльності, що сприяє безперервності виробничо-комерційного циклу, а також дозволяє підтримувати достатній рівень ліквідності і прибутковості підприємства»
Бланк І.О.	«...сукупність майнових цінностей підприємства, які обслуговують його поточну виробничо-комерційну діяльність і повністю споживаються протягом одного операційного циклу»
Брейлі Р., Майерс С.	«...активи, які компанія в найближчому майбутньому збирається перетворити в грошові кошти»
Демченко Т. А.	«...сукупність оборотних фондів і фондів обігу, які використовуються для фінансування поточної господарської діяльності і виражені в грошовій формі»
Ільєнкова С. Д.	«...фінансові ресурси, вкладені в об'єкти, використання яких здійснюється фірмою або в рамках одного відтворювального циклу, або в рамках відносно короткого періоду часу»
Ковальова В. В., Філімоненкова О. С	«...натурально-речовинна категорія, тобто як засоби підприємства, які повністю переносять свою вартість на вартість виготовленої продукції».

Таким чином, відмінність досліджених понять полягає у наступному:

1. Категорії «оборотні активи» і «оборотні кошти» є самостійними, ототожнювати їх невірно, що підтверджується різницею у деяких характеристиках: різні складові, різна тривалість періоду для функціонування, оборотні активи витрачаються у процесі виробництва, тоді як оборотні кошти авансовані у виробництво, тому вони «не витрачаються і не споживаються», внаслідок чого оборотні кошти виступають проміжною ланкою між активом і пасивом балансу.

2. Терміни «оборотні активи» і «оборотний капітал» ототожнювати невірно через те, що оборотний капітал виступає джерелом формування складових оборотних активів, тобто він фіксується в пасиві балансу, тоді як оборотні активи відображають характер їх розміщення і є частиною активу балансу.

Вітчизняні вчені по-різному виділяють класифікаційні групи оборотних активів, при цьому спираючись, в основному, на міжнародну практику. Загальними класифікаційними ознаками, щодо яких усі автори дійшли згоди, являються класифікація оборотних активів залежно від участі в кругообігу, за характером фінансових джерел формування та за видами. Нормативну ж класифікацію оборотних активів дає П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [1], але враховується в цьому документі лише одна класифікаційна ознака – за видами оборотних активів. Ця класифікація здійснюється через характеристику статей балансу, що входять в розділ 2 балансу «Оборотні активи».

Охарактеризуємо детальніше групи ознак класифікації оборотних активів, які виділяються вітчизняними науковцями [11]. Результати опрацювання наукових джерел дозволили вибрати сукупність ознак та елементів класифікації оборотних активів, яка представлена на рисунку 1.1.

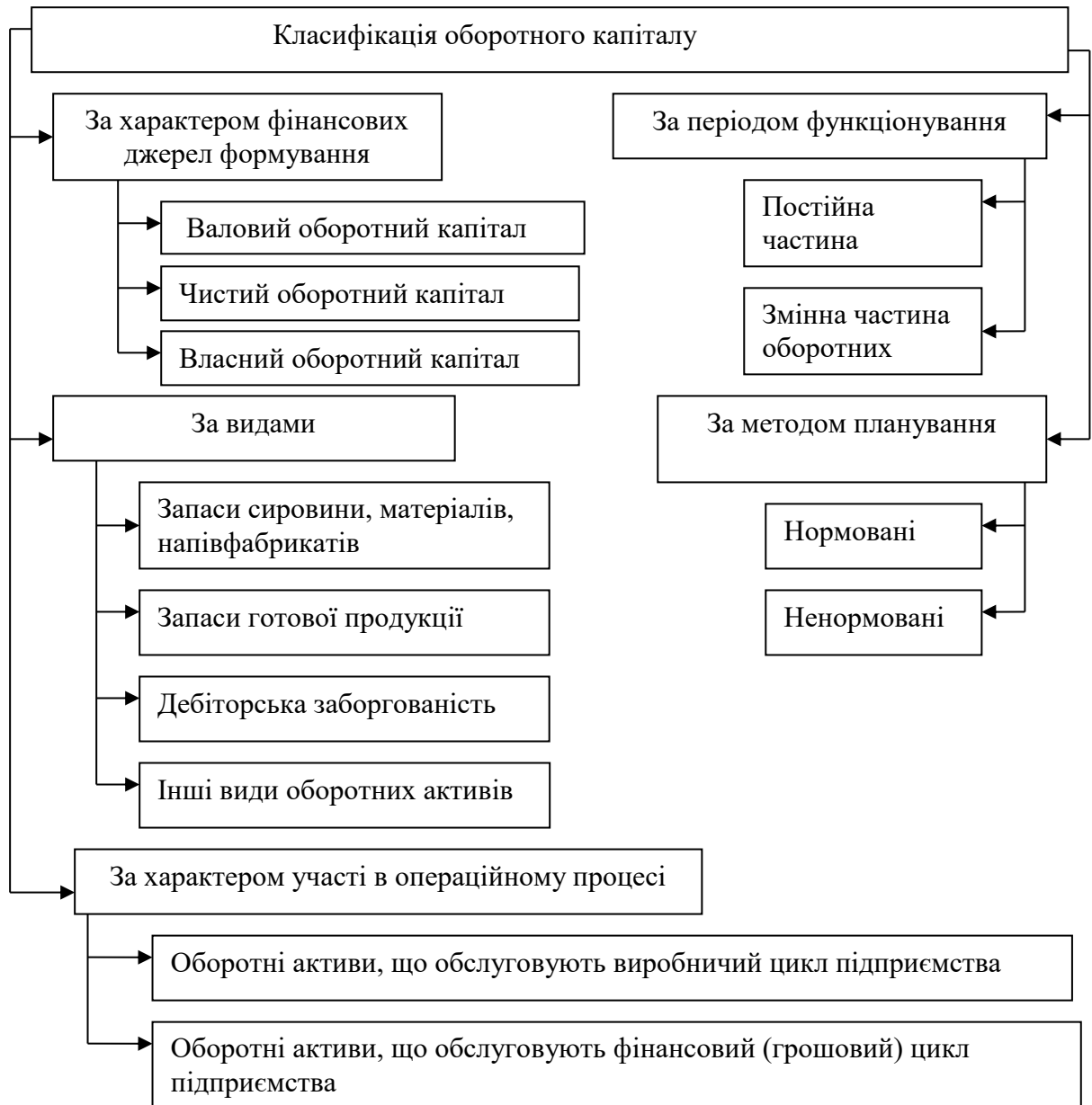


Рисунок 1.1 – Групи та елементи класифікації оборотного капіталу

Узагальнення наведеного дає можливість стверджувати, що всебічне теоретичне дослідження категорії оборотних активів, правильне розуміння його сутності мають велике практичне значення.

Оборотні активи – це ті активи, без яких неможливе ведення господарської діяльності підприємства.

Тому забезпечення стійкого розвитку підприємств буде залежати від вибору ефективної стратегії використання й формування їх активів, в тому

числі оборотних активів. Для прийняття вірних управлінських рішень потрібен чіткий аналіз використання оборотних активів.

1.2 Управління оборотним капіталом: змістовність та методи

Управління оборотними активами в більшості випадків зводиться, з одного боку, до визначення достатнього рівня і раціональної структури оборотних активів (підходи до формування оборотних активів), а з іншого боку – до визначення величини і структури джерел їхнього фінансування (стратегії управління оборотним капіталом).

На думку Поддєрьогіна А.М., управління оборотними активами - це комплекс заходів, які спрямовані на забезпечення умов оптимізації й безперервності процесу їхнього обороту, формування достатнього їхнього обсягу, раціональної структури й ефективної організації їх використання [12].

Бланк И. А. вважає, що «політика управління оборотними активами полягає у формуванні необхідного обсягу й складу оборотних активів, раціоналізації й оптимізації структури джерел їхнього фінансування» [7].

Розглянемо теоретичні засади управління оборотними активами підприємства (рис. 1.2) з урахуванням комплексного розгляду його мети, завдань, принципів, функцій, методів. Саме їхнє врахування дозволить посилити організованість управління на підприємствах оборотними активами [13].

Значення управління оборотними активами на підприємстві полягає перш за все в тому, що оборотні активи переважної кількості підприємств складають більше половини всіх її активів. Основним завданням оборотних активів – є забезпечення безперервного процесу виробництва. Оборотним активам належить особливе місце у структурі підприємства, бо переважно вони забезпечують стійкий фінансовий стан, кредитоспроможність, інвестиційну привабливість підприємства.



Рисунок 1.2 – Теоретико-прикладні засади управління оборотним капіталом

Основною метою управління оборотними активами є [14]:

- 1) визначення обґрунтованої потреби в оборотних активах, необхідної для здійснення безперебійності процесів постачання, виробництва і реалізації продукції;
- 2) оптимізація обсягу і структури оборотних активів;
- 3) забезпечення оборотних активів джерелами фінансування;
- 4) визначення оптимального співвідношення між різними джерелами фінансування оборотних активів;

5) організація поточного і перспективного управління оборотними активами, що забезпечує заданий рівень платоспроможності та фінансової стійкості;

6) використання можливих низьковитратних способів поповнення оборотних активів в процесі господарської діяльності підприємства;

7) підвищення ефективності використання оборотних активів.

Для здійснення цієї мети на підприємстві необхідно обрати раціональну політику формування оборотних активів і визначення джерел їх фінансування, та контролювати її роботу в практичній діяльності.

З метою управління оборотними активами тісно пов'язані принципи, на яких даний процес повинен базуватися, та функції, здійснення яких забезпечить реалізацію поставлених завдань.

Принципи управління оборотними активами, на думку Брушко Г. В. [15], включають наступні:

- принцип взаємопов'язаності. Згідно цього принципу, управління оборотними активами здійснюється у межах загальної системи управління фінансами підприємств, оскільки будь-яке управлінське рішення прямо або опосередковано впливає на ефективність діяльності підприємств.

- принцип своєчасності. Враховуючи цей принцип кожне управлінське рішення щодо формування та використання кожної складової оборотних активів має прийматися своєчасно та на основі отримання оперативної достовірної інформації.

- принцип координації. Даний принцип спрямовуватиме управлінців підприємств на досягнення узгодженості управлінських рішень у сфері оборотних активів з рішеннями щодо поточних зобов'язань.

- принцип безперервності. У межах такого принципу, управління оборотними активами розглядається як постійний процес, який забезпечує прийняття ряду управлінських рішень, що впливають на ліквідність та платоспроможність підприємства.

- принцип оптимальності. Виходячи з цього принципу, кожне управлінське рішення щодо визначення обсягів оборотних активів та всіх їх складових направляється на знаходження їх оптимального розміру.

- принцип раціональності. Цей принцип означає, що усі складові оборотних активів повинні бути раціонально розміщені між стадіями відтворювального процесу підприємства.

Бондаренко О.С. [16] до основних функцій управління оборотними активами відносить наступні:

- контрольну. Реалізація цієї функції пов'язана зі створенням системи постійного контролю за обсягами оборотних активів і, в результаті, за станом ліквідності та платоспроможності підприємства.

- стабілізуючу. В процесі реалізації цієї функції повинен забезпечуватися достатній рівень ліквідності та платоспроможності підприємства, що є досить важливим для стабільного його функціонування та подальшого розвитку.

- аналітичну. Реалізація цієї функції забезпечує проведення постійного аналізу стану оборотних активів та всіх їх складових, порівняння обсягів оборотних активів з поточними зобов'язаннями, дослідження їх динаміки, здійснення аналізу факторів, які впливають на стан оборотних активів.

З метою забезпечення найбільш ефективного управління оборотними активами необхідно враховувати особливості оборотних активів і фактори, що створюють складності в їхньому управлінні.

В теорії і практиці управління оборотними активами велика увага приділяється методам нормування, які можуть бути використані лише для управління тією частиною оборотного капіталу підприємства, яка нормується, тобто для оборотних виробничих фондів, готової продукції на складі, а також відвантаженої продукції, на яку розрахункові документи не здані в банк. Питома вага нормованих оборотних активів у промисловості становить близько 80%. Нормування оборотних активів промислових

підприємств означає визначення потреби в оборотних коштах і залежить від різних факторів: умов постачання товарно-матеріальних цінностей, організації процесу виробництва, умов реалізації готової продукції [22].

Метод ABC – метод, згідно з яким всю номенклатуру запасів, використовуваних на виробництві, залежно від їх цінності поділяють на

3 категорії: група А – запаси, які є найціннішими з погляду їх вартості, але в натуральному вираженні використовуються в малих кількостях (у зарубіжній практиці ці види сировини (матеріалів) займають 50% у загальній структурі витрат на виробництво продукції); група В - запаси із середньою вартістю і середньою кількістю їх використання у виробничому процесі (частка цієї групи сировини перевищує 25% закупівель); група С містить різноманітний асортимент запасів, які одночасно є незначними з погляду їх вартості у грошовому вираженні. У процесі управління товарно-матеріальними запасами найбільша увага приділяється сировині групи А, меншою мірою - групам В і С. Оскільки в структурі собівартості продукції найбільшу питому вагу становлять витрати на сировину та матеріали, то вітчизняним підприємствам доцільно проводити ABC-аналіз цього елемента витрат. Крім того, використовуючи метод ABC, промислові підприємства мають можливість шукати резерви зниження собівартості у розрізі окремих центрів затрат, інвестиційних проектів чи видів продукції.

З метою оптимізації запасів на практиці поряд із цим методом використовують метод XYZ, який поділяє сировину (матеріали) на 3 класи залежно від рівномірності їх споживання у виробництві [21].

На основі аналізу економічної сутності кожної складової оборотних активів і врахування зарубіжного й вітчизняного досвіду, в роботі Бодаренко О.С. [16] запропоновано напрями управління оборотними активами вітчизняних підприємств (рис. 1.3). Такий підхід враховує специфіку виникнення на підприємствах кожної їхньої складової, базується на взаємозв'язку, що існує між залишками грошових коштів і поточними фінансовими інвестиціями, обґрунтовує необхідність паралельного

здійснення на підприємствах управління грошовими потоками й управління залишками грошових коштів і поточними фінансовими інвестиціями.

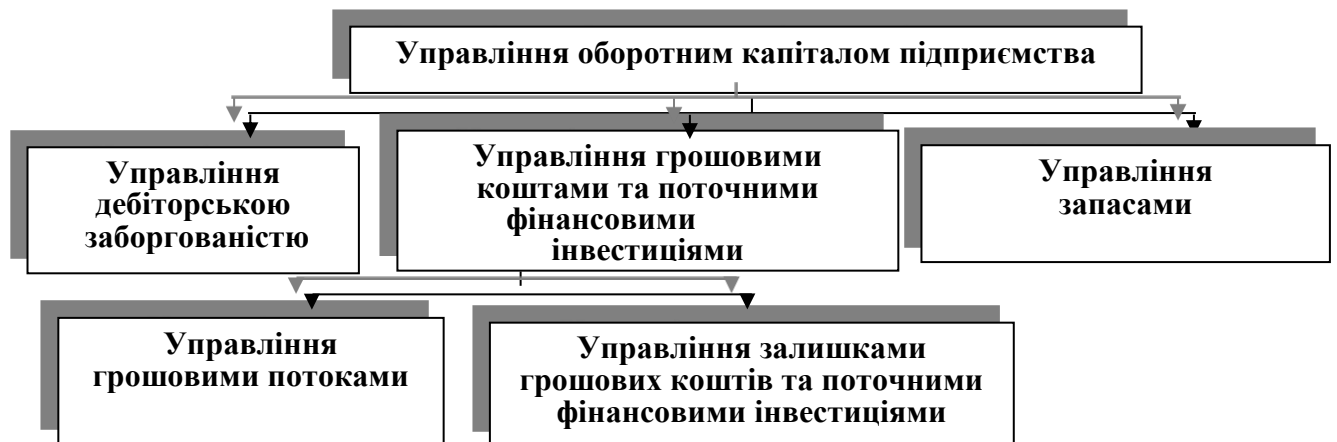


Рисунок 1.3 – Напрями управління оборотним капіталом підприємства

Успішна реалізація визначених напрямів можлива за умови єдиного підходу до визначення понять, пов'язаних з оборотними активами підприємств, які зустрічаються у законодавстві України.

1.3 Методичні аспекти оцінювання оборотного капіталу підприємства

Результати діагностики оборотних активів дозволяють правильно планувати та управляти оборотними активами. У цьому аспекті в працях, що присвячені управлінню оборотних активів, основними показниками ефективності оборотних активів є коефіцієнт обертання оборотних коштів, тривалість обертання оборотних коштів, коефіцієнт завантаження оборотних коштів, рентабельність оборотних коштів, абсолютне та відносне вивільнення оборотних коштів [19].

У практиці зарубіжних та вітчизняних підприємств аналіз оборотних активів проводять у наступній послідовності [20]:

1. на першому етапі оцінюють загальний розмір оборотних активів підприємства та аналізують зміни в їх обсязі впродовж звітного періоду. При

проведенні цієї роботи визначається також питома вага оборотних активів у загальному обсязі майна та її зміна протягом періоду;

2. на другому етапі досліджують структуру оборотних активів підприємства за видами активів, а також іншими кваліфікаційними ознаками (прибутковості, швидкості оборотності, платоспроможності). Це дозволяє оцінити основні тенденції в зміні складу оборотних активів та ступінь досягнення відповідної мети діяльності;

3. в ході проведення третього етапу аналізу необхідно кількісно оцінити вплив факторів, які обумовлюють зміни в обсязі оборотних активів підприємства;

4. на четвертому етапі аналізу оцінюють зміни в складі джерел фінансування оборотних активів підприємства. Для цього обчислюють розмір власного оборотного капіталу, порівнюють з відповідними показниками за попередні періоди. Питома вага власних джерел фінансування оборотних активів використовується для оцінки ступеня фінансової стійкості підприємства, його незалежність від зовнішніх джерел фінансування;

5. на п'ятому етапі аналізу розраховують показники ефективності використання оборотних активів, проводять їх аналіз та роблять аналітичні висновки.

Для проведення аналізу ефективності використання оборотних активів на підприємствах використовуватимемо такі загальновизнані методи:

- 1) горизонтальний аналіз;
- 2) вертикальний аналіз;
- 3) аналіз із застосуванням коефіцієнтів;
- 4) факторний аналіз;
- 5) нормування;
- 6) метод ABC;
- 7) оптимізація [21].

Суть горизонтального аналізу полягає в порівнянні показників оборотних активів попереднього і поточного року. При цьому здійснюється постатейне зіставлення показників і визначається абсолютна і відносна їх зміна [22].

На відміну від горизонтального, що показує динаміку показників оборотних активів за ряд років, вертикальний аналіз є аналізом внутрішньої структури оборотних активів. При проведенні такого аналізу ціла частина прирівнюється до 100 % і обчислюється питома вага кожної її складової. Цілими частинами приймаються підсумки (загальний обсяг оборотних активів підприємства, загальний обсяг запасів, загальний капітал підприємств тощо). За допомогою цього методу аналізу з'ясуємо, яку частку у групі (або підгрупі) становить конкретна стаття, що дозволяє визначити вплив показника цієї статті на діяльність підприємств.

Метод аналізу за допомогою коефіцієнтів полягає в тому, що оцінку ефективності проводять за допомогою коефіцієнтів, розрахованих за статистичними даними діяльності підприємств. Цим способом вивчаються такі важливі аспекти фінансового стану і результатів діяльності підприємства, як ліквідність, довгострокова платоспроможність, рентабельність [18].

Ефективність використання оборотних коштів оцінюється на основі фінансової звітності за допомогою системи показників, до яких належать:

- коефіцієнт обертання оборотних коштів – визначається як відношення обсягу реалізації продукції до середньорічної суми оборотних активів;
- тривалість обертання оборотних коштів (дні) – відношення тривалості планового періоду (360 днів) до коефіцієнта обертання;
- коефіцієнт завантаження оборотних коштів – показник, обернений до коефіцієнта обертання;
- рентабельність оборотних коштів (%) – визначається як відношення прибутку від звичайної діяльності до оборотних активів.

У працях Л. М. Драгун пропонується аналіз ефективності використання оборотних засобів підприємства вести у двох напрямках: 1) традиційний аналіз абсолютних і відносних показників; 2) якісний, кількісний і факторний аналіз [23]. Цей підхід є найбільш прийнятним, оскільки пропонується діагностика оборотних активів за рахунок різного роду показників, як абсолютних, так і відносних.

І. О. Бланк у своїх працях пропонує здійснювати аналіз оборотних активів за показниками ділової активності, що дозволяє виявити як швидко обертаються фінансові ресурси підприємства, вкладені в його поточні активи [7].

Підсумовуючи вищезазначене, варто говорити про те, що аналіз оборотних активів пропонується проводити за показниками ділової активності. Окремі з авторів, подають ще показники рентабельності. Зокрема, С. Ф. Покропивний і багато інших економістів для аналізу ефективності використання оборотних засобів пропонують розраховувати показник рентабельності оборотних засобів як відношення прибутку від реалізації продукції до розміру оборотних засобів [24].

У ході діагностики оборотних активів за їх видами необхідно здійснити їх розподіл, а пізніше в динаміці провести аналіз змін. Це дозволить виявити, яким чином змінився склад оборотних активів, джерела їх формування та визначити, яким чином, це пов'язано з діяльністю господарюючого суб'єкта.

Головним інструментом в оцінюванні оборотних активів виступають саме методи економічного аналізу, за допомогою яких можна оцінити та обґрунтувати вплив оборотних активів на фінансовий стан підприємства.

Окселенко Н. О. для аналізу оборотних активів виділяє такі групи фінансових коефіцієнтів: показники стану та структури оборотних активів; узагальнюючі показники ефективності оборотних активів (показники рентабельності); показники ділової активності; показники ліквідності; показники фінансової стійкості [25].

А. В. Шегда, Т. М. Литвиненко, М. П. до показників, що характеризують оборотні кошти, відносять: коефіцієнт оборотності оборотних коштів, тривалість одного обороту, показник віддачі (рентабельності) оборотних коштів та суму вивільнення [26].

Брейлі Річард, Майерс Стюарт при аналізі оборотних активів виділяють ліквідність та ефективність. У складі показників ліквідності виділяють відношення чистого оборотного капіталу до загальної сукупності активів, коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт термінової ліквідності, коефіцієнт абсолютної ліквідності та безпечний інтервал. У складі показників ефективності виділяють оборотність активів, оборотність чистого оборотного капіталу, тривалість запасів в днях, оборотність запасів, середній період збору дебіторської заборгованості, оборотність дебіторської заборгованості [27].

Таким чином, провівши аналіз вищевикладеного матеріалу, запропонуємо наступну послідовність проведення аналізу оборотних активів.

Ефективність використання оборотних активів підприємств можна також визначити за допомогою ряду коефіцієнтів, до яких відносять:

1. Коефіцієнт оборотності оборотних активів обчислюється як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньої величини оборотних активів підприємства [28]:

$$Коб_a = \frac{ЧД}{ОА}, \quad (1.1)$$

де ЧД – чистий дохід (виручка) від реалізації продукції;

ОА – оборотні активи підприємства.

2. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної величини дебіторської заборгованості [28]:

$$Kob_{\text{дз}} = \frac{ЧД}{ДЗ}, \quad (1.2)$$

де ДЗ – середньорічні залишки дебіторської заборгованості.

3. Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів розраховується як відношення собівартості реалізованої продукції (С) до середньорічної вартості матеріальних запасів (МЗ) характеризує швидкість реалізації товарно-матеріальних запасів підприємства [28]:

$$Kob_{\text{мз}} = \frac{С}{МЗ}, \quad (1.3)$$

4. Тривалість обороту оборотних активів розраховується як відношення тривалості звітнього періоду до коефіцієнта оборотності оборотних активів [29]:

$$Tob_{\text{оа}} = \frac{360}{Kob_{\text{оа}}}, \quad (1.4)$$

5. Строк погашення дебіторської заборгованості розраховується як відношення тривалості звітнього періоду до коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості [29]:

$$Tob_{\text{дз}} = \frac{360}{Kob_{\text{дз}}}, \quad (1.5)$$

6. Коефіцієнт забезпеченості власним оборотним капіталом відображає частку власного оборотного капіталу в загальній величині оборотних активів і визначається за формулою [26]:

$$Kзаб_{\text{вок}} = \frac{Вок}{ОА}, \quad (1.6)$$

де ВОК – власний оборотний капітал.

7. Коефіцієнт забезпечення матеріальних записів власними оборотними коштами. Даний коефіцієнт показує, якою мірою матеріальні запаси покриті власними коштами і не потребують залучення позикових [26]:

$$K^{з\text{аб}^3}_{\text{ВОК}} = \frac{\text{ВОК}}{З}, \quad (1.7)$$

де $З$ - середньорічна вартість запасів підприємства;

Нормальним явищем є рівень коефіцієнта 60 – 80%. Деякі автори називають критичну величину – 50%.

8. Коефіцієнт рентабельності оборотних активів показує величину прибутку, яка припадає на одну гривню оборотних активів, розраховується за формулою [29]:

$$P_{OA} = \frac{\text{ЧП}}{\text{ОА}} \times 100\%, \quad (1.8)$$

де ЧП – величина чистого прибутку або збитку, отриманого підприємством.

З метою визначення кількісного впливу окремого фактора на результативну ознаку. Розглянемо методику проведення факторного аналізу коефіцієнта оборотності оборотних активів. Це дозволить нам отримати детальну інформацію про вплив факторів на результативний показник [29].

Розширена модель коефіцієнта оборотності оборотних коштів має вигляд [30]:

$$K_{oOK} = \frac{BP}{BЗ + НЗ + ГП + Т + ДЗ + ГК + ВМП + IOA}, \quad (1.9)$$

де BP – виручка від реалізації;

$BЗ$ – виробничі запаси;

$ДЗ$ – дебіторська заборгованість;

$НВ$ – незавершене виробництво;

$ГК$ – грошові кошти;

$ГП$ – готова продукція;

T – товари,

$ВМП$ – витрати майбутніх періодів;

$ЮА$ – інші оборотні активи.

Розрахуємо коефіцієнт оборотності оборотного капіталу за початковий період, використовуючи формулу:

$$Ko_{OK_{ум1}} = \frac{BP_n}{BЗ_n + НЗ_n + ГП_n + T_n + ДЗ_n + ГК_n + ВМП_n + ЮА_n}, \quad (1.10)$$

Розрахуємо коефіцієнт оборотності оборотного капіталу за умови, що виручку підприємство отримає на рівні звітнього періоду, а інші показники залишаться на рівні початкового періоду:

$$Ko_{OK_{ум1}} = \frac{BP_з}{BЗ_n + НЗ_n + ГП_n + T_n + ДЗ_n + ГК_n + ВМП_n + ЮА_n}, \quad (1.11)$$

Розрахуємо коефіцієнт оборотності оборотного капіталу за умови, що підприємство отримає виручку, величина запасів буде на рівні звітнього періоду, а інші показники залишаться на рівні початкового періоду:

$$Ko_{OK_{ум2}} = \frac{BP_з}{BЗ_з + НЗ_n + ГП_n + T_n + ДЗ_n + ГК_n + ВМП_n + ЮА_n}, \quad (1.12)$$

Розрахуємо коефіцієнт оборотності оборотного капіталу за умови, що підприємство отримує виручку, величина запасів і незавершене виробництво будуть на рівні звітного періоду, а інші показники залишаться на рівні початкового періоду:

$$Ko_{OK_{\text{м3}}} = \frac{BP_3}{BZ_3 + HZ_3 + ГП_n + T_n + ДЗ_n + ГК_n + ВМП_n + IOA_n}, \quad (1.13)$$

Розрахуємо коефіцієнт оборотності оборотного капіталу за умови, що підприємство отримує виручку; величина запасів, незавершене виробництво і готова продукція будуть на рівні звітного періоду, а інші показники залишаться на рівні початкового періоду:

$$Ko_{OK_{\text{м4}}} = \frac{BP_3}{BZ_3 + HZ_3 + ГП_3 + T_n + ДЗ_n + ГК_n + ВМП_n + IOA_n}, \quad (1.14)$$

Розрахуємо коефіцієнт оборотності оборотного капіталу за умови, що підприємство отримує виручку; величина запасів, незавершеного виробництва, готової продукції та товарів будуть на рівні звітного періоду, а інші показники залишаться на рівні початкового періоду:

$$Ko_{OK_{\text{м5}}} = \frac{BP_3}{BZ_3 + HZ_3 + ГП_3 + T_3 + ДЗ_n + ГК_n + ВМП_n + IOA_n}, \quad (1.15)$$

Розрахуємо коефіцієнт оборотності оборотного капіталу за умови, що підприємство отримує виручку; величина запасів, незавершеного виробництва, готової продукції, товарів та дебіторської заборгованості будуть на рівні звітного періоду, а інші показники залишаться на рівні початкового періоду:

$$Ko_{OK_{\text{мб}}} = \frac{BP_3}{BZ_3 + HZ_3 + ГП_3 + T_3 + ДЗ_3 + GK_n + BМП_n + IOA_n}, \quad (1.16)$$

Розрахуємо коефіцієнт оборотності оборотного капіталу за за умови, що підприємство отримає виручку; величина запасів, незавершеного виробництва, готової продукції, товарів, дебіторської заборгованості та грошових коштів будуть на рівні звітного періоду, а інші показники залишаться на рівні початкового періоду:

$$Ko_{OK_{\text{м7}}} = \frac{BP_3}{BZ_3 + HZ_3 + ГП_3 + T_3 + ДЗ_3 + GK_3 + BМП_n + IOA_n}, \quad (1.17)$$

Розрахуємо коефіцієнт оборотності оборотного капіталу за за умови, що підприємство отримає виручку; величина запасів, незавершеного виробництва, готової продукції, товарів, дебіторської заборгованості, грошових коштів та витрати майбутніх періодів будуть на рівні звітного періоду, а величина інших оборотних активів на рівні початкового періоду:

$$Ko_{OK_{\text{м8}}} = \frac{BP_3}{BZ_3 + HZ_3 + ГП_3 + T_3 + ДЗ_3 + GK_3 + BМП_3 + IOA_n}, \quad (1.18)$$

Розрахуємо коефіцієнт оборотності оборотного капіталу за звітний період:

$$Ko_{OK_{\text{мз}}} = \frac{BP_3}{BZ_3 + HZ_3 + ГП_3 + T_3 + ДЗ_3 + GK_3 + BМП_3 + IOA_3}. \quad (1.19)$$

Для виявлення впливу факторів на коефіцієнт оборотності оборотного капіталу проведемо такі розрахунки [29]:

1. Визначають загальну зміну коефіцієнта оборотності :

$$\Delta Ko_{OK} = Ko_{OK_3} - Ko_{OK_n}, \quad (1.20)$$

2. Визначають зміну коефіцієнта оборотності за рахунок зміни виручки від реалізації :

$$\Delta Koок_{BP} = Koок_{ум1} - Koок_n, \quad (1.21)$$

3. Визначають зміну коефіцієнта оборотності за рахунок зміни виробничих запасів :

$$\Delta Koок_{B3} = Koок_{ум2} - Koок_{ум1}, \quad (1.22)$$

4. Визначають зміну коефіцієнта оборотності за рахунок зміни незавершеного виробництва :

$$\Delta Koок_{нз} = Koок_{ум3} - Koок_{ум2}, \quad (1.23)$$

5. Визначають зміну коефіцієнта оборотності за рахунок зміни готової продукції :

$$\Delta Koок_{ГП} = Koок_{ум4} - Koок_{ум3} \quad (1.24)$$

6. Визначають зміну коефіцієнта оборотності за рахунок зміни товарів :

$$\Delta Koок_T = Koок_{ум5} - Koок_{ум4}, \quad (1.25)$$

7. Визначають зміну коефіцієнта оборотності за рахунок зміни дебіторської заборгованості :

$$\Delta Koок_{ДЗ} = Koок_{ум6} - Koок_{ум5}, \quad (1.26)$$

8. Визначають зміну коефіцієнта оборотності за рахунок зміни величини грошових коштів :

$$\Delta Ko_{OK_{ГК}} = Ko_{OK_{ум7}} - Ko_{OK_{ум6}} \quad (1.27)$$

9. Визначають зміну коефіцієнта оборотності за рахунок зміни витрат майбутніх періодів:

$$\Delta Ko_{OK_{ВМП}} = Ko_{OK_{ум8}} - Ko_{OK_{ум7}} , \quad (1.28)$$

10. Визначають зміну коефіцієнта оборотності за рахунок зміни величини інших оборотних активів:

$$\Delta Ko_{OK_{ЮА}} = Ko_{OK_3} - Ko_{OK_{ум8}} , \quad (1.29)$$

Визначають загальну зміну коефіцієнта оборотності:

$$\begin{aligned} \Delta Ko_{OK} = & \Delta Ko_{OK_{ep}} + \Delta Ko_{OK_{вз}} + \Delta Ko_{OK_{нз}} + \Delta Ko_{OK_{zn}} + \Delta Ko_{OK_{т}} + \\ & + \Delta Ko_{OK_{дз}} + \Delta Ko_{OK_{зк}} + \Delta Ko_{OK_{ВМП}} + \Delta Ko_{OK_{ioa}} \end{aligned} , \quad (1.30)$$

Після проведених розрахунків проводиться аналіз зміни коефіцієнта оборотності в цілому, в тому числі за рахунок окремих факторів [31]. На підставі аналізу позитивного чи негативного впливу окремих факторів розробляються пропозиції щодо покращення значення показника оборотності.

Висновки до першого розділу

В результаті виконання теоретичного розділу було сформульовано суть оборотного капіталу як активів підприємства, вкладених в оборотні виробничі фонди і фонди обігу з метою забезпечення безперервності процесу виробництва і реалізації продукції. Доведено, що оборотний капітал являє

собою сукупність багатьох важливих ланок, без яких неможливий виробничий процес та нормальне функціонування підприємства в цілому.

Розкрито теоретичні засади управління оборотним капіталом підприємства з урахуванням комплексного розгляду мети, завдань, принципів, функцій, методів. Саме таке врахування дозволить посилити організованість управління на підприємствах оборотними активами. Значення управління оборотним капіталом на підприємстві полягає перш за все в тому, що оборотні активи переважної кількості підприємств складають більше половини всіх її активів. Основним завданням оборотних активів – є забезпечення безперервного процесу виробництва із забезпеченням стійкого фінансового стану, платоспроможності та інвестиційної привабливості підприємства.

В методичному аспекті проаналізовано показники, які визначають ефективність використання оборотного капіталу підприємства. Аналізування формування та ефективності використання оборотного капіталу підприємства ПрАТ «Артвайнері» будемо проводити за методикою Л. М. Драгун, оскільки вона містить діагностику оборотного капіталу за рахунок різної сукупності показників, як абсолютних, так і відносних: проведемо традиційний аналіз абсолютних і відносних показників; якісний, кількісний і факторний аналіз та оцінимо ефективність використання оборотного капіталу.

2 АНАЛІЗУВАННЯ СТАНУ УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ ТА ВИКОРИСТАННЯМ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА ВИНОРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ПРАТ «АРТВАЙНЕРІ»

2.1 Стан, тенденції, проблеми та перспектив розвитку виноробної промисловості

Виноробна галузь має велике значення для економіки України, ступінь розвитку якої визначає рівень продовольчої безпеки країни. Виноград та виноробна продукція користуються попитом серед населення завдяки її корисним властивостям (виноград є джерелом вітамінів В, К, С, Р, А, Е) та широкими можливостями використання для виробництва різних видів продовольчої продукції: соків, алкогольних та безалкогольних напоїв, хлібопекарських виробів тощо [32].

Світовий ринок винограду та продуктів його переробки є одним із найбільш динамічних за темпами росту його виробництва та споживання. Так, за період 2013–2019 рр. світове виробництво винограду зросло майже на 14,5%, до 22 млн. т [33]. Станом на 2019 р. світові площі виноградних насаджень становлять 7,5 млн. га, 50% з яких сконцентровано у п'яти країнах: Іспанія (13%), Китай (11%), Франція (10%), Італія (9%), Туреччина (7%), Україна (0,6%).

Водночас в Україні за період 2015–2019 рр. обсяг виробництва винограду скоротився на 61,9%, а площа насаджень – на 63,3% (табл. 2.1). Така ситуація значною мірою зумовлена втратою досить великої площі виноградних насаджень унаслідок анексії АР Крим (35,2%) як основного «виноградного» регіону України. У цілому в чотирьох областях країни нині зосереджено 96% усіх насаджень винограду.

На рівень зниження валового збору винограду однаково вплинули як зменшення площ виноградних насаджень, так і рівень урожайності виноградників. Урожайність винограду в Україні (табл. 2.2), незважаючи на

окремі сприятливі періоди, у цілому залишається низькою. Так, середньорічний рівень урожайності в 2015–2019 рр. становив 89,7 ц/га, тоді як в європейських країнах – 100,0–120,0 ц/га [34].

Таблиця 2.1 – Площі та валові збори винограду в Україні

Регіони	Площі, тис. га					Валові збори, тис. ц				
	Роки									
	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019
Україна, всього	75,1	48,7	45,4	42,7	27,6	5754,3	4356,3	3862,4	3777,8	2192,6
в т.ч.:	4,1	3,9	3,8	3,4	1,0	261,9	290,3	272,3	248,4	22,3
Закарпатська область										
Миколаївська область	6,5	6,5	6,4	5,5	5,5	657,3	518,4	507,6	564,2	480,5
Одеська область	31,6	30,2	27,6	27,4	17,8	2565,8	2636,9	2387,4	2311,8	1346,9
Херсонська область	6,4	6,0	5,5	4,5	3,3	626,2	539,7	369,2	340,4	342,9
Відхилення по Україні, всього:	–	-26,4	-3,3	-2,7	-15,1	–	-1398	-493,9	-84,6	-1585,2

Головними причинами низького рівня врожайності винограду, як зазначають експерти аграрного ринку [35; 36], є низька якість садивного матеріалу, незадовільний агротехнічний стан виноградників та, найголовніше, старіння насаджень. Так, питома вага старих виноградних насаджень станом на 2019 р. становила понад 50%, тоді як молодих – 8%.

Таблиця 2.2 – Урожайність винограду в Україні

Регіони	Урожайність винограду, ц/га					В середньому за 2015-2019 роки
	Роки					
	2015	2016	2017	2018	2019	
1	2	3	4	5	6	7
Україна, всього	85,8	98,6	92,3	88,4	83,6	89,7
у т.ч.:						
Закарпатська область	67,7	78,7	73,9	73,3	24,5	63,6
Миколаївська область	114,7	89,8	87,5	102,4	96,5	98,2

Продовження таблиці 2.2

1	2	3	4	5	6	7
Одеська область	90,1	95,8	93,5	84,5	78,6	88,5
Херсонська область	111,4	105,7	77,2	75,5	107,5	95,5
Відхилення по Україні, всього	–	12,8	-6,3	-3,9	-4,8	–

Від розвитку виноградарства залежить і стан виноробної галузі, функціонування якої супроводжується негативною динамікою (табл. 2.3). В асортиментному складі найбільшого скорочення зазнали обсяги виробництва вина та вина ігристого «Шампанське України» – майже на 40%. Водночас помітно збільшилися обсяги виробництва міцних алкогольних напоїв, зокрема горілки з умістом спирту не більше 45,4% – на 22% та лікерів й інших спиртних напоїв – у 4,6 рази.

Таблиця 2.3 – Виробництво основних видів алкогольної продукції України, тис. дал

Назва продукції	Роки					Темп росту,%
	2015	2016	2017	2018	2019	
Коньяк, бренді	4512,2	2001,2	2216,0	2052,2	2406,6	53,3
Горілка з умістом спирту не більше 45,4%	11196,9	8547,9	7395,4	6616,2	13658,1	122,0
Лікери та інші спиртні напої	1357,4	1107,4	952,7	656,9	6238,5	в 4,6 рази
Вино ігристе зі свіжого винограду (крім вина «Шампанське»)	5356,5	3644,7	4753,6	4740,9	3658,5	68,3
Вино ігристе «Шампанське України»	3111,0	2641,2	3236,9	3005,3	1919,8	61,7
Виноградні вина	10839,6	9541,8	7885,0	8906,5	6647,5	61,3

Україна має достатній потенціал для розвитку галузі і виробництва якісної продукції, проте низка проблем соціально-економічного та техніко-технологічного характеру заважають її ефективному функціонуванню та розвитку. Проведені дослідження показали, що однією з обставин, які суттєво стримують можливості розвитку українського ринку виноробної продукції, є низький рівень культури споживання вина та купівельної спроможності громадян країни, що сприяє масовому споживанню населенням відносно недорогих кріплених вин або горілки. Так, у структурі споживання алкогольних напоїв в Україні на горілку припадає близько 40% від загального обсягу, тоді як на вино – 10%, а на «Шампанське» – 4% [36], що є одним із найнижчих показників в Європі.

Аналіз експортно-імпортової діяльності підприємств виноробної галузі України засвідчив, що в останні роки спостерігається тенденція до сталого збільшення обсягів імпорту винопродукції і зниження обсягу її експорту у вартісному еквіваленті (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Експорт/імпорт виноградних вин з України

Назва операції	Роки										Темп росту 2017 /2013, %
	2015		2016		2017		2018		2019		
	тис. тонн	млн дол. США	тис. тонн	млн дол. США	тис. тонн	млн дол. США	тис. тонн	млн дол. США	тис. тонн	млн дол. США	
Експорт	77,2	81,7	47,2	35,1	64,1	25,1	35,0	24,7	48,6	35,9	63,0
Імпорт	50,7	126,9	40,1	95,6	28,9	56,4	52,1	85,3	46,7	104,2	91,9

Така ситуація, на нашу думку, пояснюється низьким рівнем маркетингового забезпечення вітчизняної виноробної продукції і, як наслідок, низькою поінформованістю населення про українських виновиробників та недовірою до якісних характеристик їхньої продукції.

У цьому напрямі все більшого значення набуває винний туризм, основним завданням якого є з ознайомлення з історією, технологією та культурою споживання вин, їх дегустація, а також відвідування відповідних тематичних заходів. Окрім того, даний вид туризму дає змогу популяризувати вітчизняних виробників вина.

Гальмує розвиток виноробної галузі й низький рівень державної підтримки. Однією зі специфічних особливостей галузі є тривалий цикл виробництва основної продукції. П'ять років потрібно лише на вступ винограднику в плодоношення, два роки – на виробництво вина ординарного, а для марочних вин, шампанського і коньяків – значно більше, тому питання залучення в галузь довгострокових інвестицій стоїть досить гостро [37]. Більшість малих виноградних господарств не здійснює закладку молодих насаджень через високу вартість (понад 55 тис. грн./га) і тривалого періоду до вступу їх у плодоношення. В Україні щорічно на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства виділяється 400 млн. грн. [38], однак, на жаль, цього недостатньо.

Для порятунку української виноробної галузі винороби пропонують уряду скасувати акцизні збори на тихі й ігристі українські вина, відтворити спецфонд і допомогти вийти на зовнішні ринки. Таку думку висловила Анна Горкун, власниця і CEO 46 Parallel Wine Group, CEO Inkerman Ukraine. «У 2019 році виноробні підприємства України заплатили у державний бюджет 1,5 млрд грн акцизних зборів, 300 млн грн ПДВ, 700 млн грн податків із роздрібною торгівлі. Виноградарство і виноробство — сфера, в якій задіяні на цей момент близько 200 тис. Осіб», — йдеться у повідомленні.

Проте, ємна і перспективна українська виноробна галузь, за загального зростання продажів у категорії “вино”, стагнує. Так, у період з 2014 до 2018 року, згідно з даними Держстату, загальна площа виноградників в Україні скоротилася на 6 тис. гектарів (з 49 до 43 тис. га). Щоби припинити цю тенденцію, Анна Горкун пропонує: По-перше – скасування акцизи на тихі й ігристі українські вина. Це дозволить наблизити Україну до норм і

стандартів, за якими ЄС регулює свої виноробні ринки, а також зробіть український продукт доступнішим для вітчизняного споживача. По-друге – відтворення спеціального фонду, в який будуть здійснюватися відрахування від роздрібного продажу вин, як це раніше було з 1,5% збором. На цей момент фактично відбувається сплата двох акцизів: акцизного податку, підтвердженого акцизною маркою, і податку на роздріб. «Замість того, щоб повністю відправляти ці відрахування до місцевих бюджетів, як це відбувається зараз, їх слід було б розділити: половину залишити в місцевих бюджетах, половину – відправляти у спецфонд, який буде фінансувати системний розвиток галузі – участь виноробів в експортних виставках, посадку нових виноградників, покупку засобів для їх обробки і української техніки, фінансування навчальних програм. З цього ж бюджету можна фінансувати розвиток і підтримку бренду «українське вино», розвиток якого націлений на створення позитивного іміджу українського вина на внутрішньому ринку», – вважає фахівець [39]. По-третє — допомога у виході на міжнародні ринки. Насамперед, завдяки створенню зон вільної торгівлі.

Актуальним залишається і питання занепаду розсадницьких господарств. В Україні нині виноградне розсадництво в промислових масштабах практично не функціонує, що зумовлено високим рівнем ресурсоемності даного напрямку галузі. Так, якщо в 2016 р. обсяг виробництва виноградних саджанців в Україні був на рівні 4,5 млн. шт., то в 2019 р. їх обсяг налічував менше 600 тис. шт. [36].

Також необхідно відзначити проблему старіння матеріально-технічної бази господарств і складність її оновлення через погіршення фінансового стану підприємств. Так, сьогодні більшість виноробних підприємств практично не вкладає кошти в модернізацію технологічного устаткування, що, своєю чергою, не дає їм змоги забезпечити повноцінний технологічний процес виробництва класичного сухого, напівсухого або напівсолодкого вина відповідно до сучасних вимог та рівня розвитку технологій. Застарілі технології виробництва вина, знос обладнання на деяких підприємствах становить 60% [40; 41], тому в наявних техніко-технологічних умовах

багатьох виноробних підприємств мають місце порушення технологічних регламентів та дисципліни виноробства.

Крім того, більшість виноробних підприємств не має сертифікованої системи управління якістю продукції відповідно до стандартів ISO 9000. Разом із тим жорстка конкуренція як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку вина потребує підвищення якості й безпеки вітчизняної винної продукції.

Дослідження свідчать [42], що розвиток виноробної галузі повинен супроводжуватися сучасними досягненнями та зростанням професійно-технічного рівня кадрів у цій сфері. Однак сьогодні в галузі практично відсутня система підготовки кваліфікованих робітників-виноградарів і виноробів та працівників середньої ланки. На сучасному етапі розвитку галузі потрібні спеціалісти з додатковими спеціалізаціями: виноградар-селекціонер, виноградар-розсадознавець, виноградар-винороб тощо.

Однією з проблем у виноградарстві є недостатній обсяг виробництва столового винограду для забезпечення потреб населення України. Так, у структурі виноградних насаджень близько 90% площ закладені технічними сортами і лише 10% – столовими. Через недостатню кількість столового винограду вітчизняного виробництва Україна щорічно імпортує понад 30 тис. т цієї продукції. Однак, незважаючи на високий імпорт, забезпечення населення України столовим виноградом досягає рівня 2 кг, тоді як науково обґрунтована норма споживання свіжого винограду на одну людину становить 10 кг на рік [37], що відкриває великі перспективи для розвитку виноградарства в Україні у цьому напрямі.

Проведені дослідження засвідчили, що основними «слабкими місцями» у функціонуванні виноробної галузі України є: старіння виноградних насаджень, низька продуктивність виноградників, низький техніко-технологічний рівень виробництва винограду та його переробки, зростання частки імпортової виноградно-виноробної продукції на вітчизняному ринку, невідповідність обсягів виробництва столового винограду потребам населення, неефективне маркетингове забезпечення вітчизняного ринку

винної продукції, недостатня кількість кваліфікованих кадрів та низький рівень державної підтримки.

Водночас наявний потенціал виноробної галузі України та її роль у забезпеченні продовольчої безпеки країни формують об'єктивну необхідність розроблення комплексної стратегії її розвитку для підвищення рівня конкурентоспроможності.

Розроблення стратегії розвитку виноробної галузі має охоплювати основні пріоритетні напрями – виробничий, соціальний та техніко-технологічний, – що забезпечить досягнення економічних, соціальних та екологічних цілей на основі задоволення потреб споживачів у якісній продукції виноградарства і виноробства (рис. 2.1).



Рисунок 2.1 – Пріоритетні напрямки розвитку виноробної промисловості України

Одним із пріоритетних завдань розвитку виноробної галузі України є вирощування органічного винограду та виробництво органічної виноробної продукції, що сприятиме успішному конкуруванню вітчизняної виноградно-виноробної продукції на міжнародному ринку.

Органічна продукція набуває все більшої популярності у світі. За прогнозами експертів аграрного ринку [35], середньорічні темпи приросту світового ринку органічної продукції становитимуть 10%, а до 2020 р. органічні продукти харчування займуть четверту частину світового споживчого ринку. Наявність в Україні сприятливих природно-кліматичних умов для ведення органічного землеробства та сталий попит на органічну продукцію свідчать про значні перспективи України у цій сфері.

Проведені дослідження показали, що функціонування виноробної галузі України супроводжується низкою проблем соціально-економічного та техніко-технологічного характеру, вирішення яких потребує розроблення комплексної стратегії розвитку галузі. Визначальною метою розроблення даної стратегії є підвищення рівня конкурентоспроможності галузі на основі використання наявного виробничого, технологічного та екологічного потенціалу. Пріоритетними напрямками реалізації даної стратегії мають стати виробничий, соціальний та техніко-технологічний.

2.2 Загальна характеристика та оцінювання фінансово-економічної діяльності підприємства ПрАТ «Артвайнері»

ПрАТ «Артвайнері» – найбільше підприємство в Східній Європі з виробництва ігристих вин класичним пляшковим методом. ПрАТ «Артвайнері» є засновником Української корпорації по виноградарству і виноробній промисловості "Укрвинпром". Корпорація створена як договірна особа, яка не є господарським товариством чи підприємством та не здійснює підприємницької діяльності, діє на принципах добровільності, рівноправності учасників, самоврядування, законності і

гласності, засновники та учасники. Основними завданнями та предметом діяльності Корпорації є сприяння розвитку виноробної промисловості, розв'язанню поставлених перед галуззю завдань по підвищенню ефективного використання сировинних ресурсів, розвитку взаємовигідних зв'язків з вітчизняними та зарубіжними підприємствами та організаціями, координація роботи учасників Корпорації, що беруть участь у виробництві вин, коньяків, іншої виноробної продукції та продукції переробки винограду. ПрАТ «Артвайнері» є засновником (учасником) Корпорації, термін участі в корпорації – безстроковий. Представник ПрАТ «Артвайнері» входить до складу Ради Корпорації, яка обирається Конференцією в кількості 15 осіб строком на 3 роки, та є вищим керівним органом Корпорації у період між Конференціями – вищим органом управління [43].

ПрАТ «Артвайнері» має наступну організаційну структуру:

виробничі структурні підрозділи:

цеха: виноматеріальний, тиражний, післятиражної витримки, шампанізації, лікерний, експортної відділки, рядової відділки, по випуску витриманого ігристого вина;

допоміжні структурні підрозділи:

відділ автоматизації, відділ по інтегрованій системі менеджменту, енергетичне управління (електродільниця та паросилова дільниця), випробувальна лабораторія, відділ технічного контролю, відділ мікробіологічного контролю, механічне відділення, холодильне відділення, тарно-транспортне управління (тарний цех та транспортний цех), склад готової продукції, служба нагляду за будівлями і спорудами, ремонтно-будівельна дільниця, матеріальний склад, медпункт, оздоровчий комплекс, експозиційно-екскурсійний відділ, господарська група;

структурні підрозділи апарату управління:

відділ кадрів, служба охорони праці, юридичний відділ, відділ бюджетування і управлінського обліку, бухгалтерія, планово-економічний відділ, управління матеріально-технічного постачання і транспортної

логістики, відділ митних оформлень, відділ фінансово-економічної безпеки, відділ інформаційних технологій та інформаційної безпеки, експортний відділ, департамент продаж, відділ трейд-маркетинга і реклами;

структурні торгівельні підрозділи, в т.ч. відокремлені :

кафетерій, магазин, 4 бари "CHARTE BAR" в м. Київ;

відокремлені структурні підрозділи:

база відпочинку "Янтар", м. Лиман, селище Щурове;

філіал ПрАТ "Артвайнері" в м. Київ [43].

Основні види продукції, які виробляє ПрАТ «Артвайнері», за рахунок продажу яких підприємство отримало більш ніж 93% доходу за звітний рік — ігристі вина під торговими марками: АРТЕМІВСЬКЕ, КРИМ, CHARTE, KRIMART, SOLOKING, ARTWINE, ARTINERO, GRAND ARTINERO. Обсяги виробництва у звітному році у натуральному виразі склали 9 257 140 пляшок, у грошовому виразі – 298 163 тис. грн., середньореалізаційні ціни – 70,22 грн. за 1 пляшку. У звітному році було реалізовано 10 481 953 пляшок вина, що на 47 відсотків перебільшує показник 2017 року. Обсяг реалізації у грошовому вимірі збільшився на 68 відсотків у порівнянні з минулим роком, та склав 735 992 тис. грн. Чистий дохід від продажу продукції (за винятком акцизного податку і податку на додану вартість) за 2018 рік склав 593 095 тис. грн. Загальна сума експорту в звітному році склала 87 035 тис. грн., частка експорту в загальному обсязі продажів складає 15%. Із загальної суми експорту відвантажено в Західну Європу 76%, приблизно на одному рівні в Німеччину та Велику Британію.

Продаж виробленої підприємством продукції залежить від сезонних змін, так зимою продається 46% річного обсягу реалізованої продукції, весною – 19%, літом – 20%, осінню – 15%.

Основним ринком збуту є територія України, основні клієнти: ТОВ "АТБ-Маркет", ТОВ "Експансія", ТОВ "СІЛЬПО-ФУД", ТОВ "Метро Кеш енд Кері Україна", ПП "БЭЛЬ", ТОВ "ГАЙДАР ПЛЮС". Основними ризиками в діяльності ПрАТ «Артвайнері» є валютний та кредитний ризики.

Оскільки підприємство експортує свою продукцію до багатьох країн світу, купує обладнання та деякі матеріали за кордоном, виникає валютний ризик. Операції по хеджуванню валютного ризику не здійснюються, ризик намагаємося нівелювати за рахунок співставності дебіторської та кредиторської заборгованості в іноземних валютах. Оскільки підприємство працює з деякими покупцями з відтермінуванням платежів, тому виникає кредитний ризик. Для нівелювання означеного ризику, залишки дебіторської заборгованості постійно контролюються, завдяки чому ймовірність виникнення безнадійних боргів є незначною.

ПрАТ «Артвайнері» здійснює реалізацію своєї продукції через дистриб'юторів, мережу магазинів роздрібної та оптової торгівлі (гіпермаркети, супермаркети та інш.), магазини при АЗС, сегмент HoReCa та власну роздрібну торгівлю (фірмовий магазин, бари "CHARTER BAR").

Джерелом сировини продукції ПрАТ «Артвайнері» є якісні виноматеріали, які виробляються із винограду, вирощеного на півдні України (Одеської, Херсонської та Миколаївської областей), які підприємство закупає у виноробних підприємств півдня України. Виноматеріали є доступними для підприємства; ціни на виноматеріал, який підприємство закупувало протягом звітного року, залишились на рівні цін 2017 року.

ПрАТ «Артвайнері» здійснює свою діяльність у виноробній галузі, яка має специфічні особливості, зокрема, низьку якість маркетингової політики, яка проявляється в обмеженні реалізації виготовленої продукції через нерозвиненість переробки, зберігання і загальної логістики та заготівельно-збутової сфери; зниження обсягів сировинної бази через низьку врожайність винограду та неможливість забезпечити процес виробництва у необхідних масштабах; тривалий цикл виробництва вина; необхідність залучення інвестицій на тривалий період; брак фінансових ресурсів для фінансування інновацій та модернізації виробництва вина; не виважена аграрна політика держави; наслідки зміни клімату позначаються на врожаї і на якості винограду і вина, в результаті чого виникають загрози фінансового

характеру; зростання конкуренції на світовому ринку виноробної продукції. На ринку ігристих вин України в 2018 р. виробничу діяльність вели 21 підприємство, трійку лідерів склали ПрАТ «Артвайнері», ПрАТ «Одесавинпром», ТОВ «НВП «Нива», які разом виробили 57% продукції виноробної галузі, частка ринку ПрАТ «Артвайнері» склала 20,4%.

Протягом останніх п'яти років спостерігається щорічна стагнація алкогольної галузі, в той же час зростає усвідомлене споживання алкогольних напоїв, ставка робиться на якісні алкогольні напої. У структурі споживання ігристих вин відбулися гендерні зміни: в 2012 году 80% аудиторії споживачів ігристого становили жінки (20%, відповідно, чоловіки). В 2018 году структура змінилася: 70% жінки, 30% чоловіки. З березня 2018 года частка «Артвайнері» в загальному обсязі продажів ігристих вин щомісяця зростає [43].

Перспективними планами розвитку ПрАТ «Артвайнері» є збільшення продажу виробленої продукції до 14,65 млн. пляшок в рік, в тому числі по ключовим торговим маркам АРТЕМІВСЬКЕ, ARTWINE, ARTINERO, GRAND ARTINERO, розширення ринків збуту продукції.

Кількість постачальників за основними видами сировини та матеріалів, що займають більше 10 відсотків у загальному обсязі постачання – 11 постачальників, а саме, постачальники основної сировини – виноматеріалів: ВАТ "Октябрьский", ТОВ "Лиманський", ТОВ "Шампань України", ТОВ "Виноградна долина", ПАТ "Кам'янський", ТОВ "ПІВДЕННИЙ РЕГІОН" ; постачальник допоміжних матеріалів основного виробництва – сахарози – ТОВ "Старокостянтинівцукор"; постачальник скляної тари – ТОВ "СКЛЯННИЙ АЛЬЯНС", постачальник коркової пробки, кронен-пробки та бідюлю – австрійська фірма "Коркен Шиссер", постачальник картонної тари – ПрАТ "Рубіжанський картонно-тарний комбінат", постачальник мюзле с плакеткою та ковпачка на пляшку – АТ "Технологія" .

Діяльність підприємства не має значного впливу на погіршення стану навколишнього середовища, тому екологічні питання, що можуть

позначитися на використанні активів відсутні. У відповідності до вимог діючого природоохоронного законодавства ПрАТ «Артвайнері» проводить збір та видалення виробничих відходів шляхом передачі їх, на підставі укладених договорів, спеціалізованим організаціям для їх подальшої утилізації. На підприємстві розроблено заходи, що забезпечують безпечну експлуатацію автотранспортних засобів з двигунами внутрішнього згорання, що не обладнані нейтралізаторами вихлопних газів в підземних виробках ПрАТ «Артвайнері», де знаходяться виробничі потужності; на території підземних виробок замість дизельних навантажувачів працюють електричні навантажувачі. Щомісяця виконуються аналізи стічних вод підприємства по 14 інгредієнтам, результати дослідження вод знаходяться в допустимих межах.

На діяльність ПрАТ «Артвайнері» впливають фінансово-економічні фактори: високий податковий тиск, не стабільність валютно-кредитного ринку (ризик подальшої девальвації національної валюти), зменшення активних операцій банків, висока облікова ставка НБУ; ступінь залежності від законодавчих або економічних обмежень – високий.

Через політику значного відтермінування платежів з боку національних мереж по укладеним договорам, відбувається недостатність обігових коштів. З метою фінансування поточної діяльності та обігового капіталу підприємства проводяться переговори з українськими комерційними банками для майбутнього кредитування.

Аналізування діяльності підприємства будемо здійснювати за 2016-2018 роки. 2019 рік не аналізувався в результаті того, що ПрАТ «Артвайнері» перенесло проведення загальних зборів акціонерів з 16.04.2020р. на 18.12.2020р., фінансова звітність не була затверджена і відтак не оприлюднена [43].

Для того щоб оцінити фінансово-економічну діяльність підприємства, потрібно розрахувати основні абсолютні фінансові показники (Додаток Б).

Результат розрахунку основних фінансово-економічних показників наведено в табл. 2.1.

Таблиця 2.5 – Основні фінансово-економічні показники діяльності ПрАТ «Артвайнері»

Показники	Роки			Відхилення 2016-2018 рр.	
	2016	2017	2018	абсолютне, тис. грн.	відносне, %
1	2	3	4	5	6
1. Чистий дохід від реалізації продукції	387 406	353 109	593 095	205 689	53,09
2. Собівартість реалізованої продукції	262 586	203 291	331 028	68 442	26,06
3. Валовий прибуток	124 820	149 818	262 067	137 247	109,96
4. Фінансовий результат від операційної діяльності	56 933	112 092	74 620	17 687	31,07
5. Фінансовий результат до оподаткування	13 147	81 688	60 654	47 507	361,35
6. Чистий прибуток	9 377	66 720	49 390	40 013	426,71
7. Вартість майна	661 271,5	653 818	680 708,5	19 437	2,94
8. Власний капітал	273 372,5	311 460,5	354 338	80 965,5	29,62
9. Залучений капітал	387 903	342 357,5	326 370,5	-61 532,5	-15,86
10. Необоротні активи	164 850,5	151 211,5	145 930,5	-18 920	-11,48
11. Оборотні активи	496 421	502 606,5	534 778	38357	7,73

Згідно проведених розрахунків щодо діяльності ПрАТ «Артвайнері» виявлено, що в 2018 році чистий дохід від реалізації продукції збільшився в порівнянні з 2016 роком на 205 689 тис. грн., тобто на 53,09 %. Таке збільшення пояснюється збільшення попиту на продукцію та збільшенням

витрат на виробництво продукції, так як її собівартість збільшилась на 68 442 тис. грн., тобто на 26,06 %.

Водночас спостерігається збільшення валового прибутку в 2018 році на 137247 тис. грн., тобто на 109,96%; збільшення фінансового результату від операційної діяльності на 17 687 тис. грн., тобто на 31,07%; збільшення фінансового результату до оподаткування на 47 507 тис. грн., тобто на 361,35%.

Також доцільно відзначити про збільшення власного капіталу на 29,62% та зменшення залученого капіталу на 15,86%. При цьому вартість необоротних активів у 2018 році порівняно з 2016 роком зменшилась на 11,48%, а оборотного капіталу збільшилась на 7,73%. Як результат, валюта балансу збільшилась в 2018 р. на 19 437 тис. грн., тобто на 2,94%. Загальна ситуація на ПрАТ «Артвайнері» щодо його фінансово-економічної діяльності є досить ефективною.

Для проведення аналізування фінансово-економічного стану діяльності ПрАТ «Артвайнері» потрібно розглянути показники, від яких він залежить. Так як всі показники фінансового стану перебувають у взаємозв'язку та взаємозумовленості, то оцінювати реальний фінансово-економічний стан підприємства можна лише на підставі використання певного комплексу показників з урахуванням впливу різних факторів на наступні показники:

- показники оцінки майнового стану;
- показники оцінки ліквідності підприємства;
- показники оцінки фінансової стійкості підприємства;
- показники оцінки рентабельності підприємства;
- показники оцінки ділової активності підприємства.

Для оцінювання майнового стану доцільно розрахувати показники (коефіцієнти), які характеризують виробничий потенціал підприємства.

Усі розрахунки із визначення показників майнового стану, ліквідності, фінансової стійкості, рентабельності, ділової активності підприємства, для кращого сприйняття даних, заносимо у таблицю 2.6, в якій відображаємо

значення показників за 2016-2018 роки, а також визначимо динаміку їх зміни.

Згідно розрахунків у таблиці 2.6 можна зробити наступні висновки щодо динаміки та зміни відносних показників діяльності підприємства.

Коефіцієнт зносу основних засобів збільшився на 12,59%. Це говорить про те що зношена кількість основних засобів збільшилась. Коефіцієнт оновлення основних засобів збільшився на 0,61 %, і це показує, що достатньо незначна частину наявних на кінець звітної періоду основних засобів є оновленою. Коефіцієнт вибуття основних засобів зменшився на 18,18 %, і це показує, яка частина основних засобів, з котрими підприємство почало діяльність у 2018 році, вибула з причини зносу та з інших причин.

Таблиця 2.6 – Показники фінансового стану підприємства
ПрАТ «Артвайнері»

Показник	Роки			Абсолютна відхилення 2016-2018 рр.	Темп приросту 2016-2018, %
	2016	2017	2018		
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,556	0,599	0,626	0,07	12,59
Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,164	0,168	0,165	0,001	0,61
Коефіцієнт вибуття основних засобів	0,011	0,007	0,009	-0,002	-18,18
Коефіцієнт покриття	1,279	1,468	1,639	0,36	28,15
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,715	0,773	0,698	-0,017	-2,38
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,095	0,143	0,131	0,036	37,89
Коефіцієнт фінансової автономії	0,413	0,476	0,521	0,108	26,15
Коефіцієнт фінансової залежності	0,587	0,524	0,479	-0,108	-18,39
Коефіцієнт фінансового ризику	1,419	1,099	0,921	-0,498	-35,09
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,397	0,515	0,588	0,191	48,11
Рентабельність власного капіталу,%	3,43	21,42	13,94	10,51	306,41
Рентабельність продажу,%	32,22	42,43	44,19	11,97	37,15
Рентабельність витрат,%	47,53	73,70	79,17	31,64	66,57
Коефіцієнт оборотності власного капіталу, об.	1,417	1,134	1,674	0,257	18,14
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, об.	0,677	0,594	1,014	0,337	49,78
Строк погашення кредиторської заборгованості, днів	532	606	355	-177	-33,27

Проаналізувавши ліквідність підприємства, доцільно зазначити, що коефіцієнт покриття на підприємстві більше за одиницю і збільшився на 28,15%, а це означає, що він покращується, оборотні активи перевищують поточні зобов'язання, але поки не відповідає нормативному значенню. Коефіцієнт швидкої ліквідності також менше нормативного значення і зменшився на 2,38%, що є негативним. Коефіцієнт абсолютної ліквідності збільшився на 37,89 %, що свідчить про значне збільшення спроможності підприємства негайно покрити поточні зобов'язання, але все ж ще відповідає нормативам.

Коефіцієнти фінансової автономії та фінансової залежності тісно пов'язані між собою. Їх сума має дорівнювати 1. Проаналізувавши показники фінансової стійкості підприємства бачимо, що коефіцієнт фінансової автономії збільшився на 26,15%. Окрім того, значення показника в 2018 році складає 0,521, тобто частка власного капіталу складає 52,1%, що позитивним. Коефіцієнт фінансової залежності зменшився на 18,39 %, а це означає, що власники підприємства збільшили частку фінансування підприємства, і використовують більше власних коштів. Коефіцієнт фінансового ризику зменшився на 35,09 %, що означає зменшення залежності підприємства від зовнішніх інвесторів. Коефіцієнт маневреності власного капіталу збільшився на 48,11%, і це характеризує збільшення частки оборотних коштів, яку капіталізовано.

Рентабельність власного капіталу збільшилась на 10,51% і в 2018 році склала 13,94%. Рентабельність витрат в 2018 р. збільшилась на 31,64%, і складає 79,17%. Це означає що на 1 грн. витрат у звітному році підприємство отримує 0,79 грн. прибутку. Рентабельність продаж в 2018 р. збільшилась на 11,97% і склала 44,19%, тобто з 1 грн. продажу підприємство отримує 0,44 грн. прибутку.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу у 2016 році становив 1,417, а у 2018 році збільшився до 1,674. Ефективність використання власного капіталу на підприємстві збільшився на 18,14 %. Для підприємства ПрАТ

«Артвайнері» швидкість обертання кредиторської заборгованості збільшилась в 2018р. порівняно з 2016р. на 49,78 %. Термін погашення кредиторської заборгованості в 2016р. становить 532 дні, а у 2018р. становить 355 днів, у динаміці зменшився на 33,27%, що є позитивним явищем.

Отже, проаналізувавши основні фінансово-економічні показники діяльності підприємства ПрАТ «Артвайнері» доцільно зазначити, що підприємство функціонує досить успішно, але є необхідним оновлення майнового стану та підвищення платоспроможності підприємства.

2.3 Аналізування стану, динаміки та ефективності використання оборотного капіталу підприємства

Одним із головних завдань аналізування оборотних активів є визначення їх обсягу і структури, адже для забезпечення довгострокової виробничої і ефективної діяльності підприємству необхідно мати достатній рівень поточних активів для того, щоб бути спроможним покрити кредиторські зобов'язання і зберегти свою ліквідність та платоспроможність. Для оцінки динаміки оборотного капіталу необхідно згрупувати статті активу балансу, провести горизонтальний аналіз, порівнявши значення показників базового і попереднього років, а також розрахувавши абсолютне відхилення та темп приросту. Вертикальний аналіз, тобто структура оборотних активів, відображає фінансовий стан підприємства і свідчить про рівень комерційної та фінансово-економічної роботи.

Починаємо аналізування з оцінки складу та динаміки структури оборотного капіталу ПрАТ «Артвайнері». Для цього складаємо аналітичну таблицю 2.7, яка заповнюється на основі 2 розділу форми № 1 «Баланс» за даними 2016-2018 років. Проведені розрахунки в табл. 2.7 свідчать, що відбулися зміни у структурі оборотного капіталу протягом досліджуваного періоду 2016-2018 років. Розрахунки свідчать, що в 2018 році підприємство

володіло оборотними активами вартістю 534 778 тис.грн. Порівняно з 2016 роком вони зросли на 7,73 %. Отже, господарство останнім часом розширює свої обсяги діяльності. Підвищення частки оборотних активів при ефективному їх використанні приведе до прискорення оборотності сукупних активів підприємства.

Найбільшу питому вагу у складі оборотного капіталу займає дебіторська заборгованість: в 2016 році (45,94%), в 2017 році (37,87%), в 2018 році – 29,66%. При цьому в 2018 році частка дебіторської заборгованості зменшилась і найбільшу питому вагу займає незавершене виробництво.

Таблиця 2.7 – Аналізування складу та структури оборотного капіталу

Елементи оборотних активів	2016 рік		2017 рік		2018 рік		Відхилення 2016-2018 рр.	
	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%
Виробничі запаси	56293,5	11,34	51403	10,23	63683	11,91	7389,5	0,57
Незавершене виробництво	151080	30,43	138425,5	27,54	168526,5	31,51	17446,5	1,08
Готова продукція	8762,5	1,77	40369,5	8,03	62270,5	11,64	53508	9,87
Товари	2748	0,55	7622	1,52	12652	2,37	9904	1,82
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	228069	45,94	190346,5	37,87	158621	29,66	-69448	-16,28
Дебіторська заборгованість за рахунками	8399,5	1,69	6989,5	1,39	8950,5	1,67	551	-0,02
Інша поточна дебіторська заборгованість	3283,5	0,66	17046,5	3,39	15627,5	2,92	12344	2,26
Грошові кошти та їх еквіваленти	36826,5	7,42	48933,5	9,74	42604,5	7,97	5778	0,55
Витрати майбутніх періодів	952	0,19	991,5	0,19	1049,5	0,19	97,5	–
Інші оборотні активи	6,5	0,01	479	0,01	793	0,16	786,5	0,15
Всього	496 421	100	502 606,5	100	534 778	100	38357	–

Зазначимо, що дебіторська заборгованість покупців за відвантажену їм готову продукцію склала 211673 тис.грн. станом на 31.12.2018 р. Основні дебітори за відвантажену готову продукцію станом на 31.12.2018 року в

межах України: ТОВ "АТБ-Маркет" (91947 тис.грн.), ТОВ "Експансія" (22465 тис.грн.), ТОВ "СІЛЬПО-ФУД" (19396 тис.грн.), ТОВ "Метро Кеш енд Кері Україна" (16822 тис.грн.), ТОВ "ОМЕГА" (8585 тис.грн.), ТОВ "АШАН Україна Гіпермаркет" (6604 тис.грн.), ТОВ "Український Рітейл" (5292 тис.грн.), ТОВ "НОВУС УКРАЇНА" (5193 тис.грн.), ТОВ "ФУДКОМ" (5018 тис.грн.); на експорт: ООО "ЛК Вайн Импорт" Москва (2333 тис.грн.), Фірма "Monolit Mitte GmbH" Леопольдшоге, Германія (8028 тис.грн.), Фирма "Simex Vertrieb GmbH & Co.KG" Германія (3946 тис.грн.), Фирма ADVENT GROUP L.P., г. Лондон, Великобританія (1356 тис.грн.), фірма "Стандарт Трейдинг ЛТД" Израїль (581 тис.грн.), GD&L SERVICES, SIA, м. Рига, Латвія (396 тис.грн.).

Також достатньо вагому питому вагу у складі оборотного капіталу мають виробничі запаси (11,91%) та готова продукція (11,64%). Щодо динаміки структури, то по всіх елементах оборотного капіталу спостерігається збільшення, крім дебіторської заборгованості. Найбільше протягом 2016-2018 років збільшилась частка готової продукції на 9,87% та зменшилась частка дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги на 16,28%.

Для проведення аналізування ефективності використання оборотного капіталу розрахуємо наступні коефіцієнти.

Розрахуємо коефіцієнт оборотності оборотного капіталу за формулою (1.1) за 2016-2018 рр.

$$2016 \text{ р.: } \text{Коб}_a = \frac{387406}{496421} = 0,78(\text{оборотів});$$

$$2017 \text{ р.: } \text{Коб}_a = \frac{353109}{5026065} = 0,703(\text{оборотів});$$

$$2018 \text{ р.: } \text{Коб}_a = \frac{593095}{534778} = 1,109(\text{оборотів}).$$

Розрахуємо коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості за формулою (1.2) .

$$2016 \text{ р.: } \text{Коб}_{ДЗ} = \frac{387406}{2364685} = 1,638(\text{оборотів});$$

$$2017 \text{ р.: } \text{Коб}_{ДЗ} = \frac{353109}{197336} = 1,789(\text{оборотів});$$

$$2018 \text{ р.: } \text{Коб}_{ДЗ} = \frac{593095}{1675715} = 3,539(\text{оборотів}).$$

За формулою (1.3) розрахуємо значення коефіцієнта оборотності матеріальних запасів.

$$2016 \text{ р.: } \text{Коб}_{МЗ} = \frac{262586}{562935} = 4,665(\text{оборотів});$$

$$2017 \text{ р.: } \text{Коб}_{МЗ} = \frac{203291}{51403} = 3,955(\text{оборотів});$$

$$2018 \text{ р.: } \text{Коб}_{МЗ} = \frac{331028}{63683} = 5,198(\text{оборотів}).$$

Тривалість обороту оборотного капіталу та строк погашення дебіторської заборгованості розрахуємо, використовуючи формули (1.4-1.5).

$$2016 \text{ р.: } \text{Тоб}_{ОА} = \frac{360}{0,78} = 462(\text{днів});$$

$$2017 \text{ р.: } \text{Тоб}_{ОА} = \frac{360}{0,703} = 512(\text{днів});$$

$$2018 \text{ р.: } \text{Тоб}_{ОА} = \frac{360}{1,109} = 325(\text{днів});$$

$$2016 \text{ р.: } \text{Тоб}_{ДЗ} = \frac{360}{1,638} = 220(\text{днів});$$

$$2017 \text{ р.: } \text{Тоб}_{ДЗ} = \frac{360}{1,789} = 201(\text{днів});$$

$$2018 \text{ р.: } T_{об}_{ДЗ} = \frac{360}{3,539} = 102(\text{днів}).$$

Значення коефіцієнта забезпеченості власним оборотним капіталом, за 2016-2018 рр., розраховуємо за формулою (1.6).

$$2016 \text{ р.: } K_{заб}_{ВОК} = \frac{2733725 - 1648505}{496421} = 0,219;$$

$$2017 \text{ р.: } K_{заб}_{ВОК} = \frac{3114605 - 1512115}{5026065} = 0,319;$$

$$2018 \text{ р.: } K_{заб}_{ВОК} = \frac{354338 - 1459305}{534778} = 0,389.$$

Розраховуємо коефіцієнт забезпечення матеріальних запасів власними оборотним капіталом для ПрАТ «Артвайнері» за 2016-2018 рр. за формулою (1.7).

$$2016 \text{ р.: } K^{заб^3}_{ВОК} = \frac{2733725 - 1648505}{562935} = 1,928;$$

$$2017 \text{ р.: } K^{заб^3}_{ВОК} = \frac{3114605 - 1512115}{51403} = 3,118;$$

$$2018 \text{ р.: } K^{заб^3}_{ВОК} = \frac{354338 - 1459305}{63683} = 3,273.$$

Значення рентабельності оборотного капіталу за 2016-2018 рр. розраховуємо за формулою (1.8).

$$2016 \text{ р.: } Pa = \frac{9377}{496421} \times 100\% = 1,89\%$$

$$2017 \text{ р.: } Pa = \frac{66720}{5026065} \times 100\% = 13,27\%$$

$$2018 \text{ р.: } Pa = \frac{49390}{534778} \times 100\% = 9,24\%$$

Розраховані показники зведемо до таблиці 2.8.

Отже, після проведених розрахунків, можемо зробити висновок щодо показників аналізування оборотного капіталу ПрАТ «Артвайнері» за 2016-2018 роки. Коефіцієнт оборотності оборотного капіталу становив у 2016 році 0,78, а у 2018 році – 1,109, і відповідно абсолютне відхилення даного показника 0,329. Це є позитивною тенденцією для підприємства. Тобто у 2016 році на 1 грн. чистого доходу припадало 0,78 грн. середньорічної вартості активів підприємства, а у 2018 році – 1,109 грн.

Таблиця 2.8 – Показники ефективності використання оборотного капіталу підприємства ПрАТ «Артвайнері»

Показники	Значення			Відхилення 2016-2018 рр.	
	2016 рік	2017 рік	2018 рік	абсолютне, тис. грн.	відносне, %
Коефіцієнт оборотності оборотного капіталу	0,78	0,703	1,109	0,329	42,18
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	1,638	1,789	3,539	1,901	116,06
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	4,665	3,955	5,198	0,533	11,43
Тривалість обороту оборотного капіталу, дні	462	512	325	-137	-29,65
Строк погашення дебіторської заборгованості, дні	220	201	102	-118	-53,64
Коефіцієнт забезпеченості власним оборотним капіталом	0,219	0,319	0,389	0,17	77,63
Коефіцієнт забезпечення матеріальних запасів власними оборотними коштами	1,928	3,118	3,273	1,345	69,76
Рентабельність оборотного капіталу,%	1,89	13,27	9,24	7,35	388,89

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості у 2018 році збільшився в порівнянні з 2016 роком на 1,901 і становив 3,539. Це є позитивною тенденцією для підприємства, тобто спостерігається прискорення оборотності дебіторської заборгованості. Зокрема причиною

цього стало зменшення величини дебіторської заборгованості. Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів у 2018 році становить 5,198, а у 2016 році цей показник мав значення 4,665, що є позитивним, адже матеріальні запаси підприємства використовуються ефективно. І темп приросту даного показника показує, що він зріс на 11,43%.

Тривалість обороту оборотного капіталу у 2016 році становила 462 дні, а в 2018 році – 325 днів. Дане зменшення на 29,65% для підприємства є позитивним, тому що свідчить, що оборотний капітал обертаються швидше. Строк погашення дебіторської заборгованості зменшився на 53,64% у 2018 році в порівнянні з 2016 роком, і становить у 2018 році 102 дні. Це є позитивним, тому що на підприємство спостерігається прискорене повернення коштів, що воно надало в позику.

Коефіцієнт забезпеченості власним оборотним капіталом у 2016 році становив 0,219, а у 2018 р. – 0,389, тобто це є ознакою того, що підприємству вистачає власного оборотного капіталу. Коефіцієнт забезпечення матеріальних запасів власними оборотними коштами показує, що підприємство може покрити запаси власними коштами, адже даний показник у 2018 році становив –3,273. Абсолютне відхилення склало 1,345. Це свідчить про достатню фінансову стійкість підприємства. Рентабельність оборотного капіталу збільшилась на 7,35%, і в 2018 році склала 9,24%, тобто 1 грн. вкладена в оборотний капітал підприємства приносить 9,24 грн. прибутку, що є набагато більшим значенням ніж у 2016 році.

Наступним етапом аналізування оборотного капіталу є проведення факторного аналізу коефіцієнта оборотності оборотного капіталу, що допоможе виявити нам його динаміку та встановити за рахунок яких акторів, він збільшується або зменшується.

Розрахуємо значення коефіцієнта оборотності оборотного капіталу за 2016-2018 роки за формулою (1.9)

$$2016 \text{ р.: } Ko_{OK} = \frac{387406}{56293,5 + 151080 + 8762,5 + 2748 + 239752 + 36826,5 + 952 + 6,5} = 0,78;$$

2018

р.:

$$Ko_{OK} = \frac{593095}{63683 + 168526,5 + 62270,5 + 12652 + 183199 + 42604,5 + 1049,5 + 793} = 1,109.$$

Для проведення факторного аналізу розрахуємо допоміжні показники за формулами (1.10-1.19).

$$Ko_{OK_{\text{з\text{м}1}} = \frac{593095}{56293,5 + 151080 + 8762,5 + 2748 + 239752 + 36826,5 + 952 + 6,5} = 1,1947;$$

$$Ko_{OK_{\text{з\text{м}2}} = \frac{593095}{63683 + 151080 + 8762,5 + 2748 + 239752 + 36826,5 + 952 + 6,5} = 1,1772;$$

$$Ko_{OK_{\text{з\text{м}3}} = \frac{593095}{63683 + 168526,5 + 8762,5 + 2748 + 239752 + 36826,5 + 952 + 6,5} = 1,1378;$$

$$Ko_{OK_{\text{з\text{м}4}} = \frac{593095}{63683 + 168526,5 + 62270,5 + 2748 + 239752 + 36826,5 + 952 + 6,5} = 1,0319;$$

$$Ko_{OK_{\text{з\text{м}5}} = \frac{593095}{63683 + 168526,5 + 62270,5 + 12652 + 239752 + 36826,5 + 952 + 6,5} = 1,0144;$$

$$Ko_{OK_{\text{з\text{м}6}} = \frac{593095}{63683 + 168526,5 + 62270,5 + 12652 + 183199 + 36826,5 + 952 + 6,5} = 1,1230;$$

$$Ko_{OK_{\text{з\text{м}7}} = \frac{593095}{63683 + 168526,5 + 62270,5 + 12652 + 183199 + 42604,5 + 952 + 6,5} = 1,1109;$$

$$Ko_{OK_{\text{з\text{м}8}} = \frac{593095}{63683 + 168526,5 + 62270,5 + 12652 + 183199 + 42604,5 + 1049,5 + 6,5} = 1,1107;$$

Розрахуємо загальну зміну коефіцієнта оборотності оборотного капіталу за 2016-2018 рр. (1.20).

$$\Delta Ko_{OK} = 1,109 - 0,78 = 0,329$$

Для виявлення впливу факторів на коефіцієнт оборотності оборотних коштів розрахуємо вплив кожного з факторів за формулами (1.21-1.29)

$$\Delta Ko_{OK_{BP}} = 1,1947 - 0,78 = 0,4147$$

$$\Delta Ko_{OK_{B3}} = 1,1772 - 1,1947 = -0,0175$$

$$\Delta Koок_{нз} = 1,1378 - 1,1772 = -0,0394$$

$$\Delta Koок_{гп} = 1,0319 - 1,1378 = -0,1059$$

$$\Delta Koок_{т} = 1,0144 - 1,0319 = -0,0175$$

$$\Delta Koок_{дз} = 1,1230 - 1,0144 = 0,1086$$

$$\Delta Koок_{гк} = 1,1109 - 1,1230 = -0,0121$$

$$\Delta Koок_{вмп} = 1,1107 - 1,1109 = -0,0002$$

$$\Delta Koок_{юа} = 1,109 - 1,1107 = -0,0017$$

Визначаємо загальну зміну коефіцієнта оборотності за формулою (1.30)

$$\Delta Koок_{заг} = 0,4147 - 0,0175 - 0,0394 - 0,1059 - 0,0175 + 0,1086 - 0,0121 - 0,0002 - 0,0017 = 0,329$$

На даному етапі був проведений факторний аналіз коефіцієнта оборотності оборотного капіталу, що дає змогу нам зробити висновки щодо діяльності підприємства (рис. 2.2). Для факторного аналізу була запропонована розширена модель коефіцієнта оборотності оборотного капіталу, яка є відношенням виручки від реалізації до суми виробничих запасів, дебіторської заборгованості, незавершеного виробництва, грошових коштів, готової продукції та товарів.

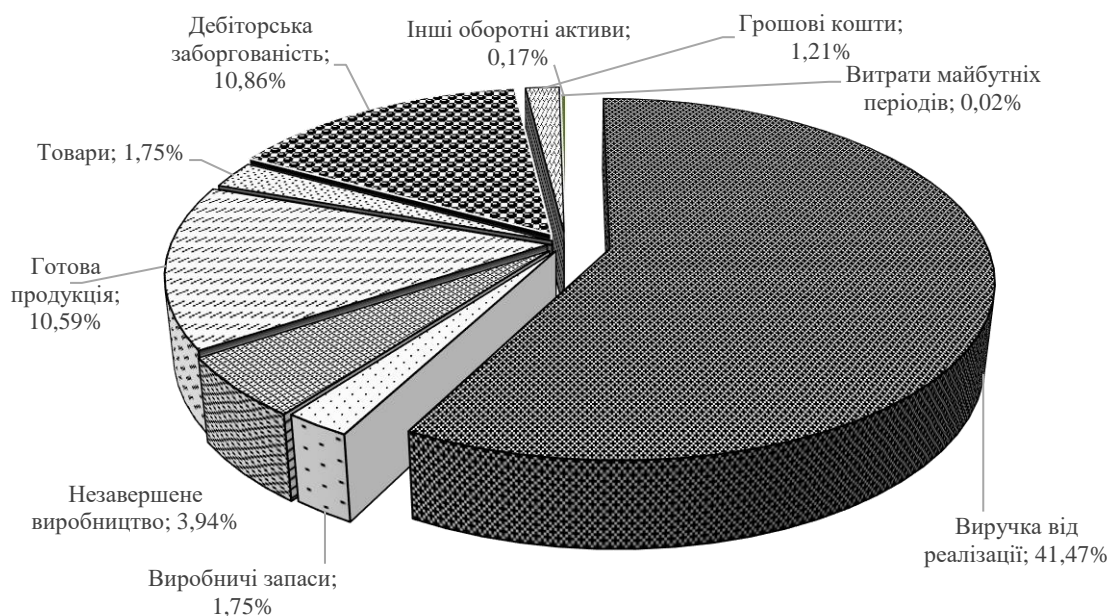


Рисунок 2.2 – Вплив факторів на коефіцієнт оборотності оборотного капіталу підприємства ПрАТ «Артвайнері»

Коефіцієнт оборотності оборотного капіталу у 2016 році становив 0,78, а в 2018 році – 1,109, відповідно загальна зміна коефіцієнта оборотності склала 0,329. На зміну цього показника вплинули зміна: виручки від реалізації продукції, виробничі запаси, дебіторська заборгованість, незавершене виробництво, грошові кошти, готова продукція, товари, витрати майбутніх періодів та інші оборотні активи.

Збільшення виручки від реалізації на 205689 тис. грн. в звітному періоді в порівнянні з попереднім привело до зміни коефіцієнта оборотності на 0,4147. Що є позитивним для даного підприємства. Збільшення виробничих запасів на 7389,5 тис. грн. в 2018 році в порівнянні з 2016 роком привело до зменшення коефіцієнта оборотності на 0,0175, що є негативним впливом на зміну даного коефіцієнта оборотності.

Збільшення незавершеного виробництва на 17446,5 тис. грн. призвело до зменшення коефіцієнта оборотності на 0,0394. Тобто збільшення даного фактора негативно впливає на загальну зміну коефіцієнта оборотності. Збільшення готової продукції на 53508 тис. грн. вплинуло на зменшення коефіцієнта оборотності на 0,1059, що є негативним для даного підприємства.

Товари збільшилися на 9904 тис. грн., що відповідно позначилось негативно на коефіцієнті оборотності, адже за рахунок цієї зміни зменшився і коефіцієнт на 0,0175.

Зменшення дебіторської заборгованості на 56553 тис. грн. в звітному періоді в порівнянні з 2016 роком привело до збільшення коефіцієнта оборотності оборотного капіталу на 0,1086, що є позитивним даного підприємства. Збільшення грошових коштів на 5778 тис. грн. обумовило зменшення коефіцієнта оборотності на 0,0121.

Незначне збільшення витрат майбутніх періодів на 97,5 тис. грн. призвело до незначного зменшення відповідно коефіцієнта оборотності на 0,0002. Інші оборотні активи на підприємстві збільшились на 786,5 тис. грн. і за рахунок такої зміни коефіцієнт оборотності зменшився на 0,0017.

Кожен із наведених факторів має вплив на коефіцієнт оборотності оборотного капіталу підприємства. Щоб покращувати оборотність, підприємство повинно ефективно працювати над тим, щоб збільшувати виручку від реалізації своїх послуг. Відповідно заборгованість підприємства перед дебіторами повинна зменшуватись, що приведе до збільшення оборотності підприємства. Незавершене виробництво також негативно впливає на коефіцієнт оборотності. Тому доцільно з кожним звітним періодом зменшувати кількість недобудованих чи незавершених об'єктів на підприємстві і контролювати зміну грошових коштів на підприємстві.

2.4 Оцінювання стану управління оборотним капіталом на підприємстві ПрАТ «Артвайнері»

Один з найважливіших чинників збільшення обсягів виробництва на промислових підприємствах є забезпеченість підприємства оборотним капіталом у необхідній кількості й асортименті і можливість запропонувати ефективно їх використання. Система управління оборотним капіталом ПрАТ «Артвайнері» здійснюється бухгалтерією.

Облік активів на підприємстві здійснює бухгалтерія, яка управляє усіма основними аспектами діяльності. На чолі – головний бухгалтер. До її складу входять: старший бухгалтер, бухгалтер-касир, бухгалтера матеріальної групи, бухгалтера розрахункової групи (рис. 2.3) [43]. На підприємстві особливу увагу приділяють правильному веденню бухгалтерського обліку, що є основним елементом облікової політики. Завданнями бухгалтерії є: організація фінансової діяльності підприємства, спрямованої на забезпечення фінансових ресурсів; нормування та ефективне використання оборотних

засобів; своєчасність платежів за зобов'язанням до державного бюджету, постачальникам і банківським установам; розрахунок амортизаційних відрахувань тощо.

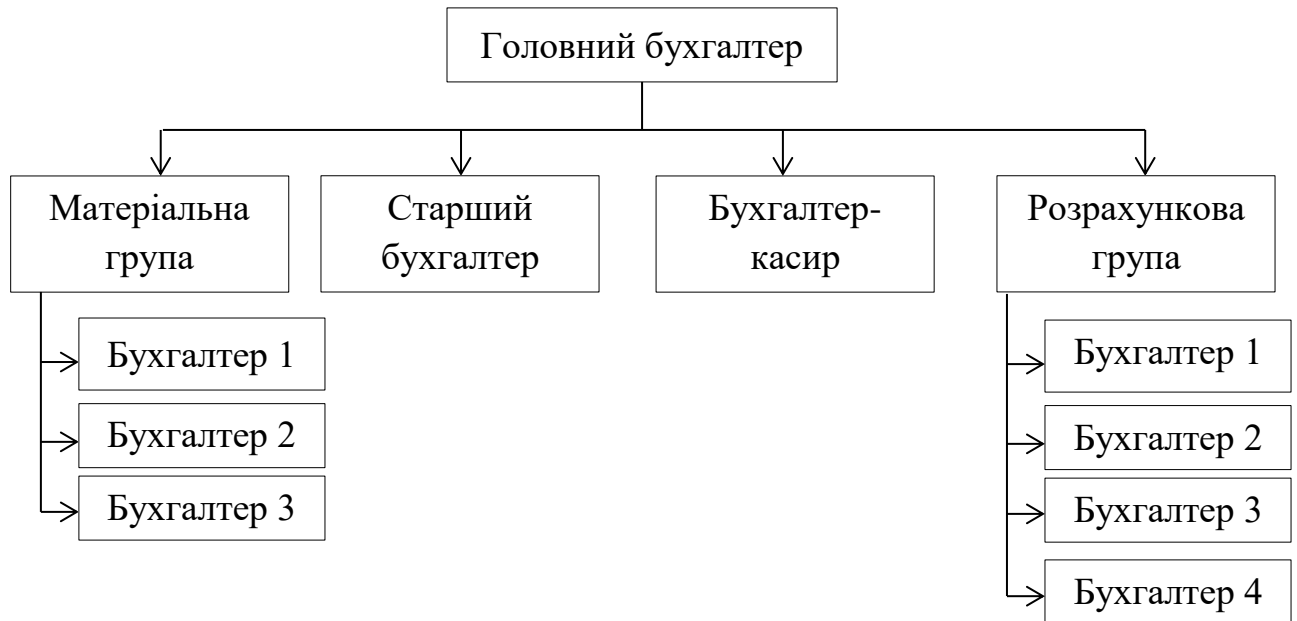


Рисунок 2.3 – Організаційна структура відділу бухгалтерії – структурного підрозділу управління оборотним капіталом підприємства

Управління оборотними активами складає найважливішу частину фінансового менеджменту.

Основними завдання розрахункової групи на ПрАТ «Артвайнері» є:

- визначення науково обґрунтованої потреби в оборотних коштах;
- визначення оптимального співвідношення джерел формування оборотного капіталу;
- організація поточного і перспективного управління операційною та фінансовою діяльністю, що забезпечує конкурентоздатність і фінансову стійкість підприємства;
- організація і оцінка ефективності управління матеріальними та фінансовими потоками на підприємстві.

Управління фінансовими ресурсами, а саме оборотними коштами, вимагає дослідження джерел їхнього формування, наявності структури й напрямків їхнього використання.

На ПрАТ «Артвайнері» оптимальну структуру оборотного капіталу визначає старший бухгалтер, враховувати для цього ряд чинників, а саме:

- фінансовий ризик (усі види оборотних активів в тій чи іншій мірі ризикують зазнати втрат. Так, грошові активи значною мірою ризикують зазнати інфляційних втрат; короткострокові фінансові вкладення – ризику втрати частини прибутку у зв'язку з несприятливою кон'юнктурою ринку, і навіть ризику збитків від інфляції; дебіторська заборгованість – ризику неповернення або несвоєчасного повернення, і навіть інфляційного ризику; запаси товарних та матеріальних цінностей – втрат від природного зменшення населення тощо);

- податковий тягар;

- фінансову гнучкість, тобто здатність залучати кошти за прийнятними цінами, при невизначених або кризових станах.

Для ефективної діяльності на ПрАТ «Артвайнері» достатньо чітко виділяють коло завдань розрахункової групи щодо управління оборотними активами:

- визначення сукупної потреби та формування оптимального складу і структури оборотного капіталу;

- ефективне інвестування коштів у окремі елементи оборотного капіталу, що забезпечує відновлення кожного господарського циклу та створення умов для приросту капіталу;

- оптимізація складу власних та запозичених джерел формування оборотного капіталу в умовах обраної фінансової стратегії торговельного підприємства;

- формування оптимальних обсягів товарних запасів для забезпечення безперервності торговельно-операційного процесу;

- забезпечення необхідного фінансування дебіторської заборгованості, пов'язаної зі створенням умов розширення реалізації товарів покупцям;
- формування оптимального обсягу запасу грошових активів, що забезпечить підтримку абсолютної ліквідності торговельного підприємства;
- мінімізацію середньозваженої вартості капіталу;
- прискорення оборотності оборотних коштів, яке дозволить скоротити потребу в них за рахунок більш раціонального їх використання;
- забезпечення зростання рівня рентабельності оборотного капіталу при прогнозованому рівні фінансового ризику;
- захищеність оборотного капіталу в процесі їх використання в умовах інфляції.

Отже, комплексна оцінка системи управління оборотним капіталом на ПрАТ «Артвайнері» дає змогу визначити, що на підприємстві ефективність їх використання залежить від прийняття правильного управлінського рішення щодо управління ними.

Висновки до другого розділу

В аналітичному розділі провели оцінювання розвитку виноробної промисловості України. Світовий ринок винограду та продуктів його переробки є одним із найбільш динамічних за темпами росту його виробництва та споживання. Так, за період 2013–2019 рр. світове виробництво винограду зросло майже на 14,5%, до 22 млн. т. Станом на 2019 р. світові площі виноградних насаджень становлять 7,5 млн. га, 50% з яких сконцентровано у п'яти країнах: Іспанія (13%), Китай (11%), Франція (10%), Італія (9%), Туреччина (7%), Україна (0,6%). Водночас в Україні за період 2015–2019 рр. обсяг виробництва винограду скоротився на 61,9%, а площа насаджень – на 63,3%. Така ситуація значною мірою зумовлена втратою досить великої площі виноградних насаджень унаслідок анексії АР Крим (35,2%) як

основного «виноградного» регіону України. У цілому в чотирьох областях країни нині зосереджено 96% усіх насаджень винограду.

Проведені дослідження показали, що однією з обставин, які суттєво стримують можливості розвитку українського ринку виноробної продукції, є низький рівень культури споживання вина та купівельної спроможності громадян країни, що сприяє масовому споживанню населенням відносно недорогих кріплених вин. Аналіз експортно-імпоротної діяльності підприємств виноробної галузі України засвідчив, що в останні роки спостерігається тенденція до сталого збільшення обсягів імпорту винопродукції і зниження обсягу її експорту у вартісному еквіваленті.

Основними «слабкими місцями» у функціонуванні виноробної галузі України є: старіння виноградних насаджень, низька продуктивність виноградників, низький техніко-технологічний рівень виробництва винограду та його переробки, зростання частки імпоротної виноградно-виноробної продукції на вітчизняному ринку, невідповідність обсягів виробництва столового винограду потребам населення, неефективне маркетингове забезпечення вітчизняного ринку винної продукції, недостатня кількість кваліфікованих кадрів та низький рівень державної підтримки. Водночас наявний потенціал виноробної галузі України та її роль у забезпеченні продовольчої безпеки країни формують об'єктивну необхідність розроблення комплексної стратегії її розвитку для підвищення рівня конкурентоспроможності.

ПрАТ «Артвайнері» – найбільше підприємство в Східній Європі з виробництва ігристих вин класичним пляшковим методом. Основні види продукції, які виробляє ПрАТ «Артвайнері», за рахунок продажу яких підприємство отримало більш ніж 93% доходу за звітний рік – ігристі вина під торговими марками: АРТЕМІВСЬКЕ, КРИМ, CHARTE, KRIMART, SOLOKING, ARTWINE, ARTINERO, GRAND ARTINERO. Аналізування діяльності підприємства здійснювалось за 2016-2018 роки. 2019 рік не аналізувався з огляду на те, що ПрАТ «Артвайнері» перенесло проведення

загальних зборів акціонерів з 16.04.2020р. на 18.12.2020р., фінансова звітність не була затверджена і відтак не оприлюднена.

Згідно проведених розрахунків щодо діяльності ПрАТ «Артвайнері» виявлено, що в 2018 році чистий дохід від реалізації продукції збільшився в порівнянні з 2016 роком на 205 689 тис. грн., тобто на 53,09 %. Таке збільшення пояснюється збільшення попиту на продукцію та збільшенням витрат на виробництво продукції, так як її собівартість збільшилась на 68 442 тис. грн., тобто на 26,06 %. Водночас спостерігається збільшення валового прибутку в 2018 році на 137247 тис. грн., тобто на 109,96%; збільшення фінансового результату від операційної діяльності на 17 687 тис. грн., тобто на 31,07%; збільшення фінансового результату до оподаткування на 47 507 тис. грн., тобто на 361,35%. Також доцільно відзначити про збільшення власного капіталу на 29,62% та зменшення залученого капіталу на 15,86%. При цьому вартість необоротних активів у 2018 році порівняно з 2016 роком зменшилась на 11,48%, а оборотного капіталу збільшилась на 7,73%. Як результат, валюта балансу збільшилась в 2018 р. на 19 437 тис. грн., тобто на 2,94%. Загальна ситуація на ПрАТ «Артвайнері» щодо його фінансово-економічної діяльності є досить ефективною.

Оцінювання стану та структури оборотного капіталу підприємства показало, що відбулися зміни у структурі оборотного капіталу протягом досліджуваного періоду 2016-2018 років. Розрахунки свідчать, що в 2018 році підприємство володіло оборотними активами вартістю 534 778 тис.грн. Порівняно з 2016 роком вони зросли на 7,73 %. Отже, господарство останнім часом розширює свої обсяги діяльності. Найбільшу питому вагу у складі оборотного капіталу загалом займає дебіторська заборгованість: в 2016 році (45,94%), в 2017 році (37,87%), в 2018 році – 29,66%. При цьому в 2018 році частка дебіторської заборгованості зменшилась і найбільшу питому вагу займає незавершене виробництво. Також достатньо вагому питому вагу у складі оборотного капіталу мають виробничі запаси (11,91%) та готова продукція (11,64%). Щодо динаміки структури, то по всіх елементах

оборотного капіталу спостерігається збільшення, крім дебіторської заборгованості. Найбільше протягом 2016-2018 років збільшилась частка готової продукції на 9,87% та зменшилась частка дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги на 16,28%.

Аналізування ефективності використання оборотного капіталу засвідчило про такі результати. Коефіцієнт оборотності оборотного капіталу становив у 2016 році 0,78, а у 2018 році – 1,109, і відповідно абсолютне відхилення даного показника 0,329. Це є позитивною тенденцією для підприємства. Тобто у 2016 році на 1 грн. чистого доходу припадало 0,78 грн. середньорічної вартості активів підприємства, а у 2018 році – 1,109 грн. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості у 2018 році збільшився в порівнянні з 2016 роком на 1,901 і становив 3,539. Це є позитивною тенденцією для підприємства, тобто спостерігається прискорення оборотності дебіторської заборгованості. Зокрема причиною цього стало зменшення величини дебіторської заборгованості. Тривалість обороту оборотного капіталу у 2016 році становила 462 дні, а в 2018 році – 325 днів. Дане зменшення на 29,65% для підприємства є позитивним, тому що свідчить, що оборотний капітал обертається швидше. Строк погашення дебіторської заборгованості зменшився на 53,64% у 2018 році в порівнянні з 2016 роком, і становить у 2018 році 102 дні.

3 НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ ТА ВИКОРИСТАННЯМ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

3.1 Розробка заходів підвищення ефективності використання оборотного капіталу підприємства

Для досягнення максимально ефективного рівня використання оборотним капіталом ПрАТ «Артвайнері» необхідно розробити комплексну цільову програму управління своїми оборотними активами. Цільовим напрямком політики управління оборотним капіталом є визначення об'єму та структури оборотних активів, джерел їх покриття і співвідношення між ними, достатнього для забезпечення довгострокової стабільної господарської та ефективної фінансової діяльності заводу.

Шляхи покращення використання оборотним капіталом полягають у наступному:

1. Необхідно оптимізувати розмір оборотного капіталу, що обслуговує господарські потреби заводу.

Оскільки фінансові ресурси надаються на платній основі, ПрАТ «Артвайнері» зацікавлений у скороченні потреб з метою мінімізації витрат на їх залучення та подальше використання. Це досягається шляхом: планування потреби заводу в формуванні оборотних активів, нормування обсягів окремих груп оборотних активів, контролю за виконанням планів і нормативів та організації роботи по виявленню можливостей скорочення потреби в оборотних активах.

В ході дослідження нами встановлено, що на ПрАТ «Артвайнері» нормування його оборотних активів здійснюється недосить ефективно. На наш погляд це і є однією з причин погіршення використання оборотних активів, тому для покращання якості управління оборотними активами доцільно запровадити систему нормування, яка передбачає визначення оптимальних обсягів обігових коштів на підприємстві.

Наведемо розрахунок нормування оборотного капіталу на прикладі ПрАТ «Артвайнері» [44].

Нормування оборотних активів, авансованих в сировину, основні матеріали і покупні напівфабрикати, визначається за формулою:

$$M = V \times n, \quad (3.1)$$

де M – норматив оборотних активів в запасах сировини, основних матеріалів і покупних напівфабрикатів (грн.);

V – одноденні витрати сировини, матеріалів, напівфабрикатів (грн.);

n – норма оборотних активів (дні).

По даним відділу постачання ПрАТ «Артвайнері» :

$V = 23,41$ тис.грн., $n = 116$ днів

$M = 23,41 \times 116 = 2715,56$ тис.грн.

2. Необхідно здійснити нормування грошових коштів.

Особливе місце у плануванні оборотних коштів заводу займає визначання потреби в грошових коштах, адже вони повинні бути оптимально сплановані товариством, щоб в достатній мірі забезпечити його господарську діяльність, і не осідати на банківських рахунках. Для цього розрахуємо наступну таблицю 3.1.

Таблиця 3.1 – Розрахунок мінімально необхідної суми грошових коштів ПрАТ «Артвайнері» на 2017-2018 роки

№ п/п	Показник	2017 рік	2018 рік
1	Операційні витрати	340596	580867
2	Обсяг реалізації продукції за мінусом ПДВ і АЗ	353109	593095
3	Середній залишок грошових коштів та дебіторської заборгованості	263316	225803,5
4	Обертання грошових коштів, разів (ряд2: ряд3)	1,341	2,627
5	Мінімальна необхідна сума грошових коштів (ряд1: ряд4)	253986,58	221114,19

3. Потрібно прискорити швидкість кругообороту (або скорочення тривалості обороту) оборотного капіталу.

Зростання обсягів діяльності потребує адекватного збільшення потреби в оборотних активах, і відповідно – витрат на їх формування. Протидією цьому є підвищення швидкості кругообігу, що дозволяє скоротити потребу в них. Можливе скорочення потреби підприємства за рахунок прискорення швидкості кругообороту (COA) може бути обчислене так [44]:

$$\text{COA} = (\text{ПООА}_{\text{ф}} - \text{ПООА}_{\text{норм}}) \times \text{T} / \text{Д}, \quad (3.2)$$

де $\text{ПООА}_{\text{ф}}$ – фактичне значення періоду кругообороту активів, в днях;

$\text{ПООА}_{\text{норм}}$ – оптимальна (нормативна) тривалість кругообороту, в днях;

T – обсяг товарообороту, тис.грн;

Д – тривалісті періоду, днів.

Для ПрАТ «Артвайнері» цей показник буде дорівнювати:

$$\text{COA} = (325 - 285) \times 593\,095 / 360 = 65899,44 \text{ тис. грн.}$$

Тобто, за рахунок прискорення швидкості обороту оборотного капіталу підприємство може скоротити свої потреби в них на 65899,44 тис. грн.

Прискорення оборотності оборотного капіталу досягається за рахунок кращої організації його кругообігу. Внаслідок цього зменшуються запаси планових оборотних засобів і збільшується частка власного оборотного капіталу у їх формуванні.

Прискорення оборотності оборотних активів призводить до вивільнення оборотних коштів з обороту, а уповільнення до додаткового залучення, а активне нарощування власного оборотного капіталу при одночасному прискоренні оборотності оборотних активів – реальний шлях зміцнення фінансового стану і забезпечення фінансової незалежності.

4. Необхідно забезпечити поточну платоспроможність та ліквідність активів ПрАТ «Артвайнері».

Це одне із найвагоміших завдань управління оборотними активами. Управління ліквідністю та платоспроможністю відбувається за рахунок:

- дотримання певних пропорцій між обсягом формування матеріальних оборотних активів;
- дотримання пропорцій між дебіторською заборгованістю та грошовими коштами підприємства.

5. Потрібно також підвищити прибутковість використання оборотного капіталу.

Будь-яке підприємство зацікавлене у зростанні доходу (прибутку) за рахунок ефективного використання оборотного капіталу. Для вирішення цього завдання ПрАТ «Артвайнері» необхідно:

- дослідити кожний етап кругообігу активів для визначення понаднормативних активів; тих, що не використовуються в господарському обігові, а також тих, що приносять збитки;
- розробити та реалізувати програму ліквідації виявлених активів та вивільнення грошових коштів;

6. Необхідно забезпечити інфляційну захищеність оборотного капіталу.

Вагомим недоліком оборотного капіталу є його інфляційна незахищеність. Перш за все це стосується монетарних активів (грошових коштів, дебіторської заборгованості покупців тощо). Гроші, авансовані у формування немонетарних оборотних активів (товарних та інших матеріальних запасів, дебіторської заборгованості постачальників) також певною мірою страждають від інфляції, але рівень інфляційних втрат порівняно менший.

Забезпечення інфляційної захищеності потребує, з одного боку, додержання пропорцій між обсягом монетарних та немонетарних активів, з другого – розробки та впровадження спеціальних інструментів захисту оборотних активів від інфляції.

Підвищенню рівня інфляційної захищеності обігових активів сприяє:

- зниження розміру страхових запасів готової продукції;
- зниження розміру незавершеного виробництва;
- зниження частки грошових коштів в іноземній валюті;
- збільшення частки грошових коштів в національній валюті;
- зменшення сум дебіторської заборгованості підприємства.

Відтак, раціональне розміщення та ефективне використання оборотних активів в умовах ринкової економіки є одним з центральних завдань виробничих підприємств і, зокрема, ПрАТ «Артвайнері». Успішне його виконання може бути досягнуто шляхом:

- збільшення обсягів діяльності і прибутку при одночасному прискоренні оборотності оборотного капіталу;
- абсолютного і відносного збільшення власного оборотного капіталу у формуванні оборотного капіталу;
- раціонального використання власного оборотного капіталу, недопущення його вилучення в необоротні активи, прострочену і нереальну до стягнення дебіторську заборгованість тощо.

Практичне впровадження запропонованих стратегічних завдань по оптимізації джерел формування оборотного капіталу ПрАТ «Артвайнері» дозволить максимально ефективно використовувати власні ресурси для забезпечення стабільної фінансової діяльності.

3.2 Удосконалення процесу управління оборотним капіталом та джерелами його фінансування

Система управління оборотним капіталом розглядається як система цілеспрямовано організованих взаємодій між об'єктом (елементами оборотних активів і джерелами їх фінансування та економічними відносинами в процесі їх формування та використання в межах даної економічної системи та у взаємозв'язку із зовнішнім середовищем) та суб'єктом управління (органами управління підприємства, які причетні до прийняття управлінських рішень щодо ефективного функціонування

оборотних активів і капіталу) шляхом реалізації функцій управління із застосуванням комплексу методів, засобів і фінансово-економічних інструментів дослідження і трансформації взаємопов'язаних процесів формування та використання оборотних активів і джерел їх фінансування за обсягом, складом, структурою з урахуванням дії на них чисельних факторів внутрішнього і зовнішнього середовища. У ході дослідження визначили послідовність та зміст етапів процесу управління оборотними активами та оборотним капіталом, що проілюстровано на структурно-логічній схемі (рис. 3.1).

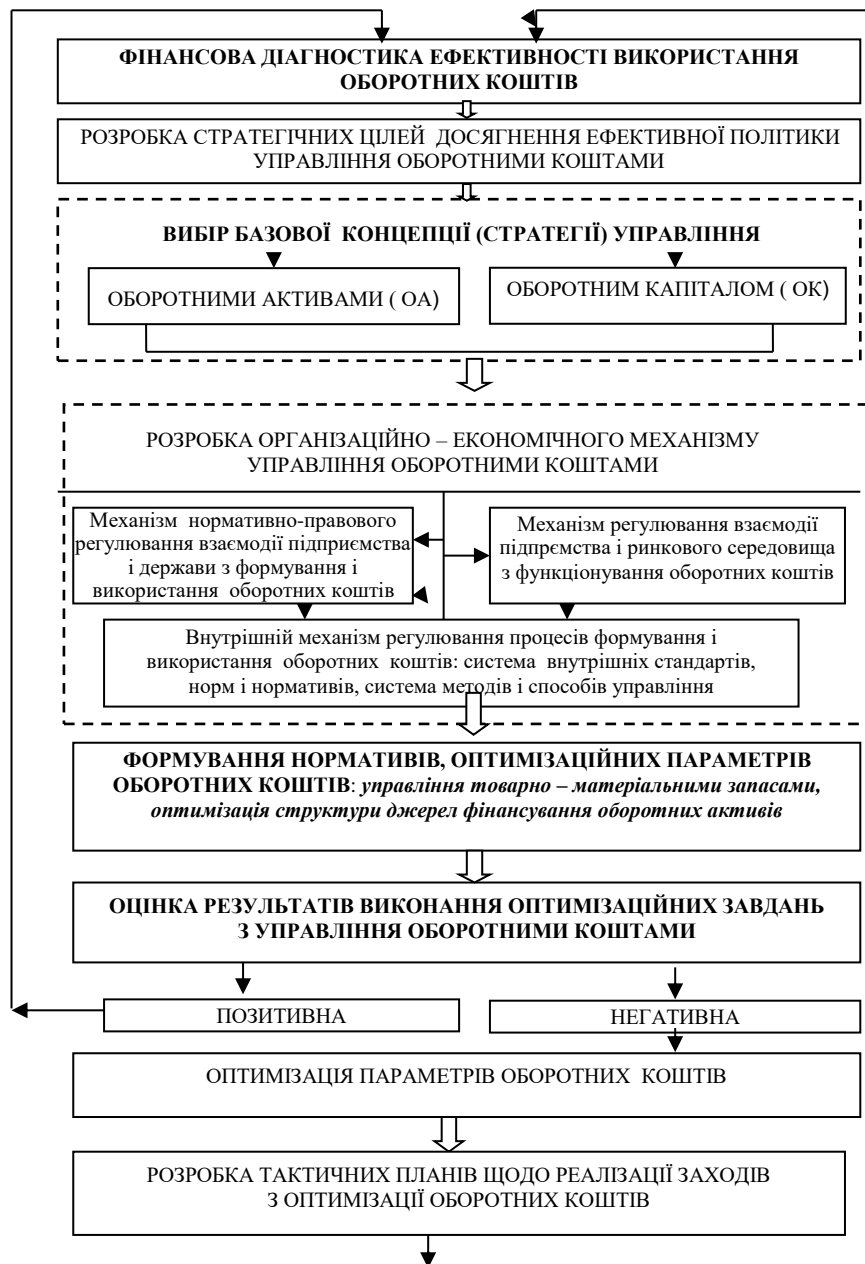


Рисунок 3.2 – Структурно-логічна схема процесу управління оборотним капіталом

Основні етапи процесу управління містять оптимізаційні блоки. Як витікає з даної схеми, на першому етапі процесу управління оборотними активами і джерелами їх фінансування шляхом співставлення цільових параметрів оборотних активів і капіталу з фактично досягнутими здійснюється фінансова діагностика ефективності використання оборотних засобів. У процесі аналізу поряд з відомими чинниками впливу на ефективність використання оборотних коштів аналізуються фактори, визначені на основі встановленої в роботі аналітичної залежності: співвідношення між необоротними та оборотними активами, продуктивності праці та озброєності працівників активами підприємства.

На основі результатів фінансової діагностики визначаються стратегічні цілі управління оборотними активами і оборотним капіталом, які повинні відповідати стратегії розвитку активів і цільовій фінансовій політиці підприємства. Вибір базової концепції управління оборотними активами і оборотним капіталом здійснюється відповідно до визначених стратегічних цілей.

Проблема прискорення обігу оборотних коштів і залучення їх джерел може також вирішуватись шляхом формування організаційно-економічного механізму оптимального управління оборотним капіталом, представленого схематично на рис. 3.2.

На нашу думку, організаційні механізми оптимального управління оборотними коштами мають включати: раціональну структуру управління оборотними коштами (наявність підрозділів і служб підприємства); гнучку організаційну взаємодію даних підрозділів і служб підприємства (розподіл функцій управління); чіткий розподіл оперативного управління елементами оборотних коштів між підрозділами і службами для підвищення ефективності їх використання і контролю. На рішення в області управління поточними активами накладаються такі обмеження: вони не повинні суперечити стратегічним цілям фірми; їх наслідки повинні бути вигідними з погляду підприємства в цілому, а не тільки з погляду управління оборотними

коштами; зниження норм оборотних коштів не повинно викликати зупинки виробництва через їх нестачу; їх наслідки не повинні призводити до погіршення психологічного клімату в колективі.



Рисунок 3.2 – Організаційно-економічний механізм оптимального управління оборотним капіталом

Взаємодія різних служб і підрозділів при управлінні оборотними коштами, а також його елементами, проілюстровано на рис. 3.3. Цифрами на рис. 3.3 показано інформаційні потоки підприємства щодо управління оборотним капіталом, які включають:

1. Інформація про планування обсягу виробництва і реалізацію продукції

і товарів;

2. Надання інформації для оцінки стану, використання і ліквідності як всього оборотного капіталу, так і його елементів, для оцінки стану ринку збуту;

3. Інформація про зміну величин дебіторської і кредиторської заборгованості та блокування поставок готової продукції дебіторам – боржникам;

4. Інформація про зміну обсягів закупівлі виробничих запасів і товарів;

5. Інформація про зміну методів управління дебіторською і кредиторською заборгованістю у зв'язку зі змінами джерел фінансування;

6. Інформація про зміну величин заборгованості з метою впливу на джерела фінансування оборотних коштів;

7. Інформація про зміну методів управління запасами у зв'язку зі змінами величини джерел фінансування;

8. Інформація про зміну стану виробничих запасів, товарів і готової продукції, що впливають на зміну джерел фінансування оборотних коштів;

9. Оперативна інформація про кон'юнктуру ринку збуту, а також конкурентну позицію на ринку;

10. Оперативна інформація про стан поточних активів і складання фінансової звітності на певну дату;

11. Оперативна інформація про стан джерел фінансування оборотних коштів і грошових коштів, про оптимальні додаткові джерела фінансування оборотного капіталу у разі нестачі грошових коштів і власного оборотного капіталу;

12. Підсумкова інформація про стан, використання, оборотність і ліквідність як всього оборотного капіталу, так і його елементів за минулий звітний період.

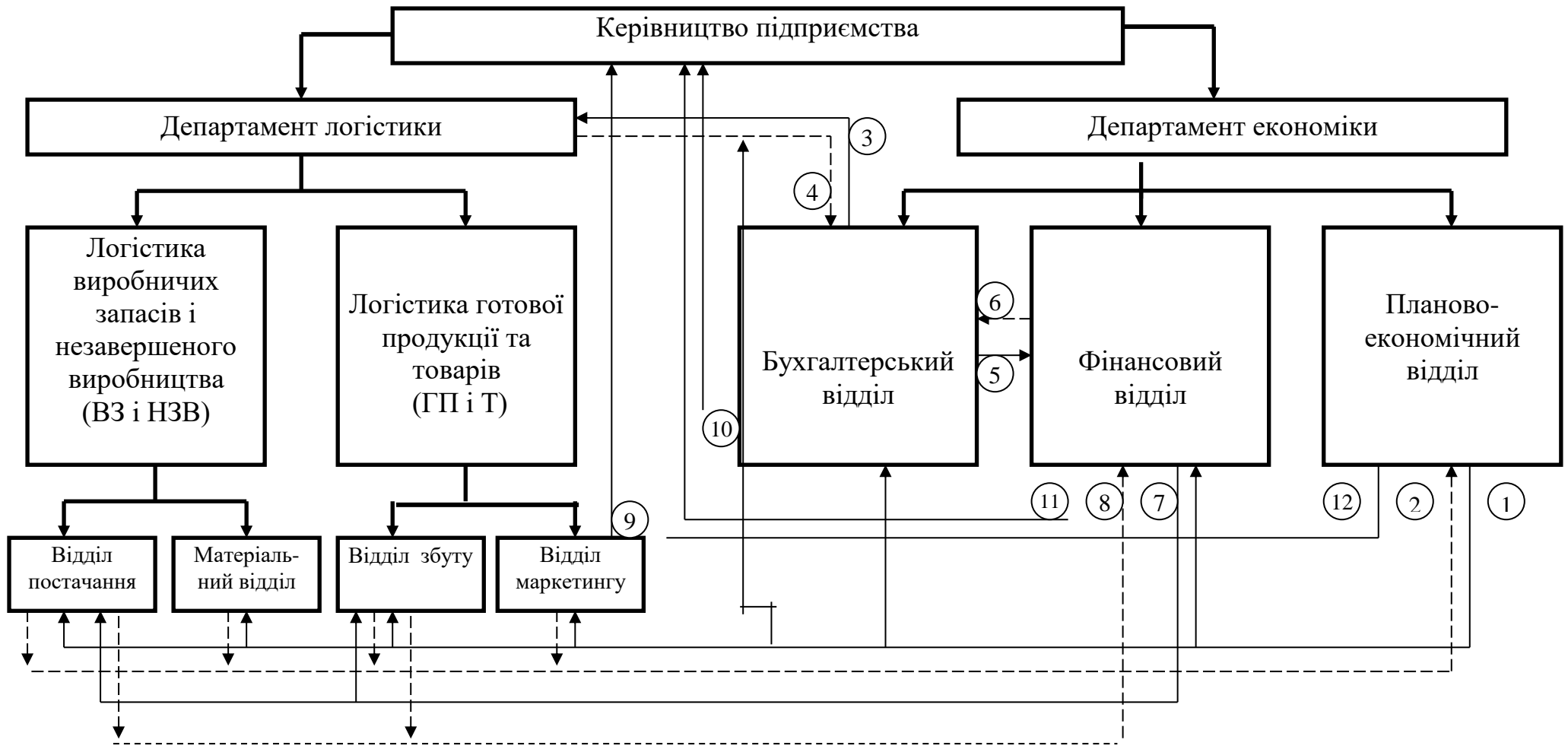


Рисунок 3.3 – Механізм взаємодії підрозділів та служб підприємств по управлінню оборотним капіталом та його елементами

На рис. 3.4 показано розподіл функцій управління як всім оборотним капіталом, так і його елементами. Гнучка організаційна взаємодія даних підрозділів і служб щодо управління оборотним капіталом і чіткий розподіл оперативного управління його елементами між ними сприятиме підвищенню ефективності його використання і контролю.

На нашу думку, перед визначенням цілей і завдань управління оборотним капіталом на майбутній період необхідно оцінити не тільки ефективність і оборотність всіх його елементів, але й вплив його використання на зміну ліквідності поточних активів. Для цього необхідно здійснювати розрахунок показників ліквідності балансу; визначення одноденної потреби підприємства в оборотних коштах; розрахунок показників оборотності оборотних коштів; визначення величини оборотних коштів, що вивільняється за рахунок збільшення його оборотності (поліпшення ефективності використання) або додаткову його величину, що залучається за рахунок погіршення ефективності його використання; визначення величини кредиторської заборгованості, яка сформувалася на кінець звітного року; розрахунок суми поточних зобов'язань на кінець звітного року з урахуванням впливу швидкості обороту оборотних коштів; визначення розрахункових показників ліквідності; аналіз відхилень коефіцієнтів ліквідності, визначених за балансом підприємств і розрахункових показників ліквідності, величина яких і покаже ступінь впливу використання оборотних коштів на ліквідність його елементів.

3.3 Формування економіко-математичної моделі прогнозування оборотного капіталу ПрАТ «Артвайнері»

З метою визначення перспектив розвитку підприємства є необхідним спрогнозувати величину оборотного капіталу як складової загального капіталу і можливості розширення діяльності.

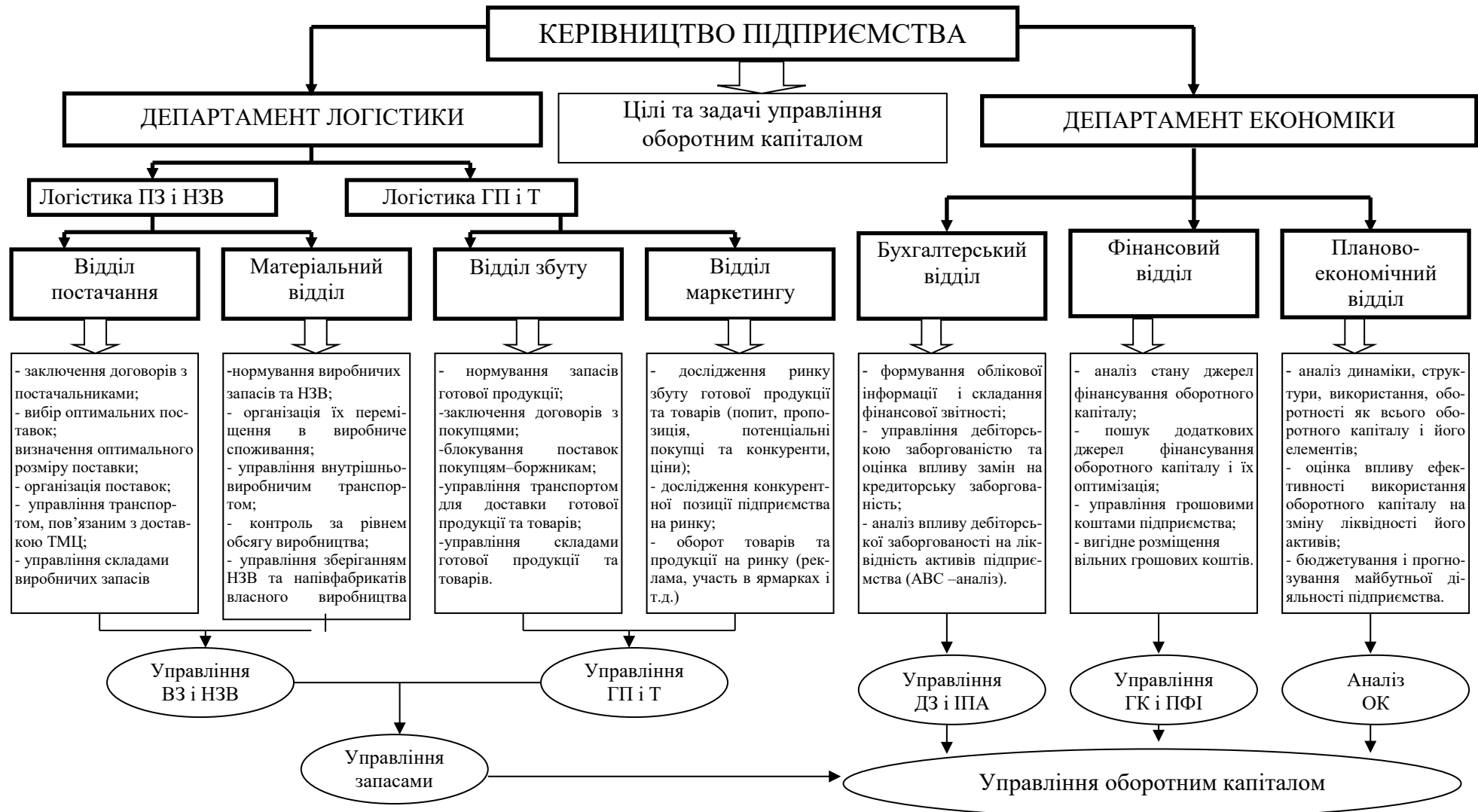


Рисунок 3.4 – Механізм розподілу функцій управління оборотним капіталом і його елементами між підрозділами та службами на підприємствах

Використовуючи інформаційні дані щодо величини оборотного капіталу підприємства за 2015–2018 роки побудуємо прогноз даних на наступні чотири роки. Для зручності зведемо вхідні дані у таблицю 3.2.

Таблиця 3.2 – Ряд динаміки оборотного капіталу підприємства за 2015–2018 роки

Роки	1	2	3	4
Середньорічна вартість оборотного капіталу, тис. грн.	491469	496421	502606,5	534778

На основі даних таблиці 3.2 побудуємо лінійний тренд (3.3):

$$y = a_0 + a_1 \cdot t, \quad (3.3)$$

де y – значення функції;

t – час;

a_0, a_1 – параметри рівняння.

Змінні y і t являються відомими величинами, у нашому випадку це відповідно витрати підприємства і роки, а параметри рівняння a_0 і a_1 – невідомі величини. Вони визначаються за допомогою методу найменших квадратів (3.4):

$$\sum (y_t - \hat{y}_t)^2 = \min, \quad (3.4)$$

де y_t – фактичне значення функції;

\hat{y}_t – розрахункове значення функції, яке визначається на основі відібраного рівняння.

Для лінійного рівняння залежність (3.3) буде мати вигляд (3.5):

$$\sum (y_t - a_0 - a_1 \cdot t)^2 = \min. \quad (3.5)$$

Для визначення параметрів рівняння прирівнюємо до нуля похідні від виразу (3.5) по кожному початковому параметру окремо. Після відповідних перетворень отримуємо систему нормальних рівнянь, які для лінійного тренда мають вигляд:

$$\begin{aligned}\sum y_t &= a_0 \cdot n + a_1 \cdot \sum t \\ \sum y_t t &= a_0 \cdot \sum t + a_1 \cdot \sum t^2\end{aligned}\quad (3.6)$$

Методом підстановок виражаємо a_0 та a_1 (3.5, 3.6):

$$a_0 = \frac{\sum y \sum t^2 - \sum yt \sum t}{n \sum t^2 - (\sum t)^2}.\quad (3.7)$$

$$a_1 = \frac{n \sum yt - \sum y \sum t}{n \sum t^2 - (\sum t)^2}.\quad (3.8)$$

Отже, спершу розрахуємо проміжні показники для визначення параметрів рівняння (3.3) і відобразимо у вигляді таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – Розрахунок проміжних показників для визначення параметрів рівняння

Роки, t	Середньорічна вартість оборотного капіталу, тис. грн. y_t	$y_t t$	t^2	y_t^2
1	2	3	4	5
1	491469	491469	1	241541777961
2	496421	992842	4	246433809241
3	502606,5	1507819,5	9	252613293842
4	534778	2139112	16	285987509284
Σ 10	2025274, 5	5131242,5	30	1046176390320

Використовуючи отримані проміжні дані розрахуємо параметри рівняння a_0 та a_1 за допомогою формул (3.9, 3.10):

$$a_0 = \frac{20252745 \cdot 30 - 51312425 \cdot 10}{4 \cdot 30 - 10^2} = \frac{60758235 - 51312425}{20} = 4722905 \quad (3.9)$$

$$a_1 = \frac{4 \cdot 51312425 - 20252745 \cdot 10}{4 \cdot 30 - 10^2} = \frac{20524970 - 20252745}{20} = 1361125 \quad (3.10)$$

На основі розрахованих параметрів лінійне рівняння можна записати наступним чином (3.9):

$$y_t = 4722905 + 1361125 \cdot t. \quad (3.11)$$

Підставимо у рівняння (3.11) значення t , визначимо розрахункове значення оборотного капіталу за чотири роки та знайдемо проміжні показники для статистичних характеристик рівняння (див. табл. 3.4).

Отже, використовуючи дані таблиці 3.2 і 3.3 проведемо оцінку якості побудованого рівняння за допомогою коефіцієнта парної кореляції, середньої помилки апроксимації та середнього квадратичного відхилення між фактичними і розрахунковими значеннями функцій.

Таблиця 3.4 – Проміжні показники для визначення статистичних характеристик рівняння

Середньорічна вартість оборотного капіталу тис. грн. y_t	\hat{y}_t	$ y_t - \hat{y}_t $	$(y_t - \hat{y}_t)^2$	$\frac{ y_t - \hat{y}_t }{y_t}$	$\left(\frac{(y_t - \hat{y}_t)}{y_t}\right)^2$
1	2	3	4	5	6
491469	485901,75	5567,25	30994272,56	0,011328	0,000128
496421	499513	3092	9560464	0,006229	0,000039
502606,5	513124,25	10517,75	110623065,06	0,020926	0,000438
534778	526735,5	8042,5	64681806,25	0,015039	0,000226
2025274,5	2025274,5	–	215819407,87	0,053522	0,000831

Коефіцієнт парної кореляції відображає щільність зв'язку між результативним показником і факторіальною ознакою і становить (3.12):

$$r = \frac{(n \sum yt - \sum y \sum t)}{\sqrt{(n \sum t^2 - (\sum t)^2)(n \sum y^2 - (\sum y)^2)}} = \frac{4 \cdot 51312425 - 20252745 \cdot 10}{\sqrt{(4 \cdot 30 - 10^2)(4 \cdot 104617639 \text{ } 20 - 20252745^2)}} = 0,89 \quad (3.12)$$

Коефіцієнт кореляції дорівнює 0,89 і це свідчить про те, що зв'язок є сильним та прямим.

Середня помилка апроксимації використовується для оцінки адекватності рівняння регресії реальним процесам і складає (3.13):

$$\bar{\varepsilon} = \frac{1}{n} \sum \frac{|y_t - \hat{y}_t|}{y_t} \cdot 100 = \frac{1}{4} \cdot 0,053522 \cdot 100 = 1,34\% \quad (3.13)$$

Нормативне значення $\bar{\varepsilon} \leq 10\%$, тому 1,34% показує, що побудоване рівняння взаємозв'язку характеризується високим рівнем адекватності реальному процесу.

Отже, можна стверджувати, що побудоване рівняння характеризується високими і надійними характеристиками, тому прогноз здійснений за цим рівнянням буде точним.

Спрогнозуємо величину оборотного капіталу підприємства ПрАТ «Артвайнері» на 2019-2022 роки (3.14–3.17):

$$y_{2019} = 4722905 + 1361125 \cdot 5 = 54034675 \text{ тис. грн.} \quad (3.14)$$

$$y_{2020} = 4722905 + 1361125 \cdot 6 = 553958 \text{ тис. грн.} \quad (3.15)$$

$$y_{2021} = 4722905 + 1361125 \cdot 7 = 567569,25 \text{ тис. грн.} \quad (3.16)$$

$$y_{2022} = 4722905 + 1361125 \cdot 8 = 5811805 \text{ тис. грн.} \quad (3.17)$$

Отже, наведене прогнозування показує про прогнозне збільшення чистого доходу від реалізації продукції за умов розвитку, які спостерігаються сьогодні на підприємстві і з врахуванням впливу зовнішнього середовища.

План пропозицій та рекомендацій узагальнено в таблиці 3.5.

Таблиця 3.5 – План пропозицій та рекомендацій для ПрАТ «Артвайнері»

Найменування та зміст заходу, що пропонується	Відповідальні за реалізацію заходу	Терміни виконання	Витрати, тис. грн	Економічний та інші види ефектів
1	2	3	4	5
Нормування оборотного капіталу	Начальник фінансового відділу	1 квартал	-	Виявлення можливостей скорочення потреби в оборотному капіталі
Скорочення тривалості обороту оборотного капіталу	Головний бухгалтер	1 рік	-	Скорочення потреби в оборотному капіталі підприємства на 65899,44 тис.грн.
Розроблено організаційно-економічний механізм оптимального управління оборотними коштами	Директор підприємства	3 місяці	25,6	Збільшено фінансовий результат підприємства на 189,7 тис. грн.
Сформовано механізм розподілу функцій управління оборотним капіталом і його елементами між підрозділами та службами на підприємстві	Директор підприємства	9 місяців	37,1	Підвищення ефективності використання оборотного капіталу підприємства на 15,2%

Висновки до третього розділу

В третьому розділі визначили послідовність та зміст етапів процесу управління оборотними активами та оборотним капіталом, що проілюстровано на розробленій структурно-логічній схемі процесу управління оборотними

коштами. Основні етапи процесу управління містять оптимізаційні блоки. Як витікає із зазначеної схеми, на першому етапі процесу управління оборотними активами і джерелами їх фінансування шляхом співставлення цільових параметрів оборотних активів і капіталу з фактично досягнутими здійснюється фінансова діагностика ефективності використання оборотного капіталу.

З метою прискорення обігу оборотного капіталу і залучення їх джерел сформовано організаційно-економічний механізм оптимального управління оборотним капіталом, який включає: раціональну структуру управління оборотними коштами (наявність підрозділів і служб підприємства); гнучку організаційну взаємодію даних підрозділів і служб підприємства (розподіл функцій управління); чіткий розподіл оперативного управління елементами оборотних коштів між підрозділами і службами для підвищення ефективності їх використання і контролю.

Для визначення перспектив тенденції зміни оборотного капіталу сформували економіко-математичну модель прогнозування величини оборотного капіталу підприємства ПрАТ «Артвайнері».

ВИСНОВКИ

Магістерська кваліфікаційна робота виконана на тему: «Управління формуванням та використанням оборотного капіталу підприємства виноробної промисловості (на прикладі приватного акціонерного товариства «Артвайнері»)». Її виконання зумовило наступні висновки:

1. Розкрили сутність оборотного капіталу як активів підприємства, вкладених в оборотні виробничі фонди і фонди обігу з метою забезпечення безперервності процесу виробництва і реалізації продукції. Доведено, що оборотний капітал являє собою сукупність багатьох важливих ланок, без яких неможливий виробничий процес та нормальне функціонування підприємства в цілому. Розглянули теоретичні засади управління оборотним капіталом підприємства з урахуванням комплексного розгляду мети, завдань, принципів, функцій, методів. Саме таке врахування дозволить посилити організованість управління на підприємствах оборотними активами. Значення управління оборотним капіталом на підприємстві полягає перш за все в тому, що оборотні активи переважної кількості підприємств складають більше половини всіх її активів. Основним завданням оборотних активів – є забезпечення безперервного процесу виробництва із забезпеченням стійкого фінансового стану, платоспроможності та інвестиційної привабливості підприємства.

2. В методичному аспекті проаналізовано показники, які визначають ефективність використання оборотного капіталу підприємства. Аналізування формування та ефективності використання оборотного капіталу підприємства ПрАТ «Артвайнері» будемо проводити за методикою Л. М. Драгун, оскільки вона містить діагностику оборотного капіталу за рахунок різної сукупності показників, як абсолютних, так і відносних: проведемо традиційний аналіз абсолютних і відносних показників; якісний, кількісний і факторний аналіз та оцінимо ефективність використання оборотного капіталу.

3. Здійснили оцінювання розвитку виноробної промисловості України. Світовий ринок винограду та продуктів його переробки є одним із найбільш динамічних за темпами росту його виробництва та споживання. Так, за період 2013–2019 рр. світове виробництво винограду зросло майже на 14,5%, до 22 млн. т. Станом на 2019 р. світові площі виноградних насаджень становлять 7,5 млн. га, 50% з яких сконцентровано у п'яти країнах: Іспанія (13%), Китай (11%), Франція (10%), Італія (9%), Туреччина (7%), Україна (0,6%). Водночас в Україні за період 2015–2019 рр. обсяг виробництва винограду скоротився на 61,9%, а площа насаджень – на 63,3%. Така ситуація значною мірою зумовлена втратою досить великої площі виноградних насаджень унаслідок анексії АР Крим (35,2%) як основного «виноградного» регіону України. У цілому в чотирьох областях країни нині зосереджено 96% усіх насаджень винограду.

4. Проведені дослідження показали, що однією з обставин, які суттєво стримують можливості розвитку українського ринку виноробної продукції, є низький рівень культури споживання вина та купівельної спроможності громадян країни, що сприяє масовому споживанню населенням відносно недорогих кріплених вин. Аналіз експортно-імпоротної діяльності підприємств виноробної галузі України засвідчив, що в останні роки спостерігається тенденція до сталого збільшення обсягів імпорту винопродукції і зниження обсягу її експорту у вартісному еквіваленті.

5. Основними проблемами у функціонуванні виноробної галузі України є: старіння виноградних насаджень, низька продуктивність виноградників, низький техніко-технологічний рівень виробництва винограду та його переробки, зростання частки імпоротної виноградно-виноробної продукції на вітчизняному ринку, невідповідність обсягів виробництва столового винограду потребам населення, неефективне маркетингове забезпечення вітчизняного ринку винної продукції, недостатня кількість кваліфікованих кадрів та низький рівень державної підтримки. Водночас наявний потенціал виноробної галузі України та її роль у забезпеченні продовольчої безпеки країни формують

об'єктивну необхідність розроблення комплексної стратегії її розвитку для підвищення рівня конкурентоспроможності.

6. ПрАТ «Артвайнері» – найбільше підприємство в Східній Європі з виробництва ігристих вин класичним пляшковим методом. Основні види продукції, які виробляє ПрАТ «Артвайнері», за рахунок продажу яких підприємство отримало більш ніж 93% доходу за звітний рік – ігристі вина під торговими марками: АРТЕМІВСЬКЕ, КРИМ, CHARTE, KRIMART, SOLOKING, ARTWINE, ARTINERO, GRAND ARTINERO.

7. Згідно проведених розрахунків щодо діяльності ПрАТ «Артвайнері» виявлено, що в 2018 році чистий дохід від реалізації продукції збільшився в порівнянні з 2016 роком на 205 689 тис. грн., тобто на 53,09 %. Таке збільшення пояснюється збільшення попиту на продукцію та збільшенням витрат на виробництво продукції, так як її собівартість збільшилась на 68 442 тис. грн., тобто на 26,06 %. Водночас спостерігається збільшення валового прибутку в 2018 році на 137247 тис. грн., тобто на 109,96%; збільшення фінансового результату від операційної діяльності на 17 687 тис. грн., тобто на 31,07%; збільшення фінансового результату до оподаткування на 47 507 тис. грн., тобто на 361,35%.

8. Оцінювання стану та структури оборотного капіталу підприємства показало, що відбулися зміни у структурі оборотного капіталу протягом досліджуваного періоду 2016-2018 років. Розрахунки свідчать, що в 2018 році підприємство володіло оборотними активами вартістю 534 778 тис.грн. Порівняно з 2016 роком вони зросли на 7,73 %. Отже, господарство останнім часом розширює свої обсяги діяльності. Найбільшу питому вагу у складі оборотного капіталу загалом займає дебіторська заборгованість: в 2016 році (45,94%), в 2017 році (37,87%), в 2018 році – 29,66%. При цьому в 2018 році частка дебіторської заборгованості зменшилась і найбільшу питому вагу займає незавершене виробництво. Також достатньо вагому питому вагу у складі оборотного капіталу мають виробничі запаси (11,91%) та готова продукція (11,64%). Щодо динаміки структури, то по всіх елементах оборотного капіталу

спостерігається збільшення, крім дебіторської заборгованості. Найбільше протягом 2016-2018 років збільшилась частка готової продукції на 9,87% та зменшилась частка дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги на 16,28%.

9. Аналізування ефективності використання оборотного капіталу засвідчило про такі результати. Коефіцієнт оборотності оборотного капіталу становив у 2016 році 0,78, а у 2018 році – 1,109, і відповідно абсолютне відхилення даного показника 0,329. Це є позитивною тенденцією для підприємства. Тобто у 2016 році на 1 грн. чистого доходу припадало 0,78 грн. середньорічної вартості активів підприємства, а у 2018 році – 1,109 грн. Тривалість обороту оборотного капіталу у 2016 році становила 462 дні, а в 2018 році – 325 днів. Дане зменшення на 29,65% для підприємства є позитивним, тому що свідчить, що оборотний капітал обертається швидше.

10. З метою удосконалення управління оборотним капіталом та підвищення ефективності його використання розроблено комплекс заходів, а саме: розроблено організаційно-економічний механізм оптимального управління оборотним капіталом; механізм розподілу функцій управління оборотним капіталом і його елементами між підрозділами та службами на підприємствах. Гнучка організаційна взаємодія даних підрозділів і служб щодо управління оборотним капіталом і чіткий розподіл оперативного управління його елементами між ними сприятиме підвищенню ефективності його використання і контролю; здійснено нормування оборотного капіталу та зменшена тривалість обороту оборотного капіталу, що сприятиме скороченню потреби в оборотному капіталі підприємства на 65899,44 тис.грн.; сформували економіко-математичну модель прогнозування величини оборотного капіталу підприємства ПрАТ «Артвайнері» для визначення перспектив тенденції зміни оборотного капіталу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
2. Бечко В. П. До питання щодо економічної сутності оборотних засобів / В. П. Бечко // Інноваційна економіка. – 2016. – № 4 (18). – С. 98–102.
3. Пеняк Ю. С. Формування та ефективність використання оборотних засобів сільськогосподарських підприємств: автореф. дис. канд. екон. Наук / Ю. С. Пеняк; Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. – Х., 2010. – 20 с.
4. Алексеев І. В. Поняття «оборотних активів» підприємства як економічної категорії / І. В. Алексеев // Економічний простір. – 2018. – № 42. – С. 133–137.
5. Поважний О. С. Особливості визначення сутності та складу поняття «оборотні активи» / О. С. Поважний, Н. О. Крамзіна, Ю. В. Кваша // Економічний простір. – 2016. – №12/2. – С. 41–52.
6. Ізмайлова Н. В. Управління оборотними активами підприємств : автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.08 / Н. В. Ізмайлова; Київ. нац. екон. ун-т ім. В.Гетьмана. – К., 2009. – 20 с.
7. Бланк И.А. Управление активами / И.А. Бланк. – К.: Ника–Центр, Эльга, 2002. – 702 с.
8. Лимар Ю. В. Уточнення сутності категорії "оборотні активи" в системі суміжних понять / Ю.В. Лимар // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/10_NPE_2011/Economics/10_83119.doc.htm.
9. Демченко Т.А. Проблемні питання ефективного формування та використання оборотних активів промислових підприємств / Т. А. Демченко // Інвестиції : практика та досвід. – 2017. – №22. – С. 45-47.
10. Ильенкова С. Д. Экономика и статистика фирм / С. Д. Ильенкова, В. Е. Адамов, Т. П. Сиротина. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 288с.
11. Панадій О. П. Наукові підходи до класифікації оборотного капіталу/ О. П. Панадій // Облік і фінанси АПК. – 2018. – № 4. – С. 60-65.

12. Поддєрьогін А. М. Фінансовий менеджмент : підруч. / А. М. Поддєрьогін. – К. : КНЕУ, 2005. – 536 с.
13. Бондаренко О.С. Управління оборотними активами в інноваційному розвитку підприємств: монографія // О.І. Волков, М.П. Денисенко, А.П. Гречан та ін. – К.: КНУТД, 2005. – С. 324–358.
14. Єйбоженко О. Система управління оборотними активами підприємства / О. Єйбоженко, О.В. Люта // Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ. – 2015. – № 5. – С.1-10.
15. Брушко Г. В. Методологічні основи управління оборотними активами//[Електронний ресурс] – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/knp/179/knp179_31-33.pdf
16. Бодаренко О.С. Методологічні основи управління оборотними активами підприємств / О.С. Бодаренко // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – № 4. – С. 40-44.
17. Лиса О. В. Методичні питання нормування оборотного капіталу підприємства / О. В. Лиса // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: фінанси і кредит. – 2017. – № 1. – С. 73–76.
18. Фінанси підприємств : підручник / [А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін.]; кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. – 6-те вид., перероб. та доп. – К. : КНЕУ, 2006. – 552 с. – С. 221.
19. Чубка О. М. Оцінка методів управління оборотним капіталом промислових підприємств / О. М. Чубка / Вісник «Проблеми економіки та управління». – Львів : Вид-во НУ ЛП, 2009. – Вип. 640. – С. 440 – 445.
20. Богданова О.В. Економічна суть, класифікація та джерела формування оборотних активів / О.В. Богданова // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. – 2016. – №24. – С.212-216.
21. Ящук Д.Л. Дослідження методології управління оборотними активами машинобудівних підприємств в умовах кризи// [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/Vetp/2010_32/10ydlsof.pdf

22. Власюк Н.І. Фінансовий аналіз : навч. посібник / Власюк Н. І. – Л. : Магнолія 2006, 2010. – 328 с.

23. Драгун Л. М. Удосконалення аналізу ефективності використання обігових коштів підприємства / Л. М. Драгун, В. Ф. Левченко, О. Л. Бондаренко // Фінанси України. – 2006. – № 12. – С. 12 – 20.

24. Покропивний С. Ф. Бізнес-план: технологія розробки та обґрунтування : навчальний посібник / С. Ф. Покропивний, С. М. Соболь, І. О. Швиданенко. – К. : КНЕУ, 2006. – 286 с.

25. Оксальенко Н.О. Індикатори та показники ефективності використання оборотних активів / Н.О. Оксальенко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mevhn.com/load/2013/9_mekhanizmi_pidvishhennja_ta_realizaciji_ekonomichnogo_potencialu_pidpriemstv/39-1-0-214

26. Економіка підприємств: навчальний посібник / [А. В. Шегда, Т. М. Литвиненко, М. П. Нахаба та ін.]; за ред. А. В. Шегди. – 2-ге вид., стер. – К. : Знання-Прес, 2002. – 335 с.

27. Брейли Р. Принципы корпоративных финансов / Р. Брейли, С. Майерс; пер. с англ. Н. Барышниковой. – М. : ЗАО «Олимп-Бизнес», 2008. – 1008 с.

28. Зянько В.В. Фінансовий аналіз та звітність: практикум для студ. спец. "Менеджмент організацій" / В.В. Зянько, І.Ю. Єпіфанова. – Вінниця : ВНТУ, 2008. – 83 с.

29. Оксальенко Н.О. Факторний аналіз оборотності оборотних активів як інструмент пошуку напрямів її прискорення / Н.О. Оксальенко // Економіка Крима. – 2010. – № 4(33). – С. 312–315.

30. Примак Т.О. Економіка підприємства : навч. посіб. / Т. О. Примак. – 4-те вид., стереотип. – К. : Вікар, 2006. – 219 с.

31. Басова О.О. Управління оборотним капіталом торговельних підприємств / О.О. Басова // Інвестиції: практика та досвід. – 2018. – С. 49– 54.

32. Кравчук А.О. Проблеми та пріоритетні напрями розвитку виноградарсько-виноробної галузі України / А.О. Кравчук, А.В. Казанджі // Держава та регіони. –Серія: Економіка та підприємництво. – 2019. – № 2 (107). – С. 41–47.

33. Стан виноробної галузі у світі [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://takeprofit.org/economicnews.php>

34. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

35. Пропозиція – Головний журнал з питань агробізнесу [Електронний ресурс] – Режим доступу: propozitsiya.com

36. Офіційний сайт Асоціації «Виноградарі та винороби України» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://awwu.org.ua/>

37. Некрасова Л.А., Некрасова К.І. Аналіз та перспективи розвитку підприємств виноробної галузі в Україні / Л.А. Некрасова, К.І. Некрасова // Причорноморські економічні студії. – 2016. – № 6. – С. 83–87.

38. Концепція галузевої Програми розвитку виноградарства та виноробства України на період до 2025 року // М-во аграр. політики та продовольства України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua>

39. Бойко В.О. Виноградарсько-виноробна галузь України – перспективний напрям агробізнесу / В.О. Бойко, Н.О.Аверчева, Л.О. Бойко // Економіка АПК. 2019. – №3. – С. 61– 69.

40. Кучеренко В.М. Формування та розвиток аграрної ринкової інституції виноробної галузі : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.03. Київ. – 2016. – 25 с.

41. Гаркуша О.Ю. Механізм регулювання розвитку виноробної галузі України : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.03. Кривий Ріг. – 2015. – 250 с.

42. Власов В.В. Стан і перспективні напрями розвитку виноградарства і виноробства / В.В. Власов, І.В. Белоус // Вісник аграрної науки. – 2018. – № 5. – С. 5–10.

43. Офіційний сайт ПрАТ «Артвайнері» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://artwinery.com.ua/>

44. Романченко О.О. Новітні тенденції нормування оборотних активів / О.О. Романченко // Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://intkonf.org/romanchenko-novitni-tendentsiyi-normuvannya-oborotnih-aktiviv/>

45. Дубей Ю.В. Шляхи підвищення ефективності використання оборотного капіталу промисловими підприємствами України / Ю.В. Дубей // Економічний вісник. – 2018. – №2. – С. 100-108.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Завідувач кафедри ММЕ
____ д.е.н., проф. Н.П. Карачина
«6» жовтня 2020 р.

ТЕХНІЧНЕ ЗАВДАННЯ

на виконання НДРС

УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ ТА ВИКОРИСТАННЯМ ОБОРОТНОГО
КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА ВИНОРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ
(НА ПРИКЛАДІ ПРИВАТНОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА
«АРТВАЙНЕРІ»)

08-38.МКР.002.00.000 ПЗ

Керівник дипломної роботи:

_____ д.е.н., проф. О.В. Мороз
«6» жовтня 2020 р.

Виконавець: ст. гр. МЗД-19м

_____ Бакер Омар А.М.
«6» жовтня 2020 р.

1 Підстава для виконання роботи

Робота проводиться на підставі наказу ректора Вінницького національного технічного університету від «25» вересня 2020 р. №214. Дата початку роботи – 6 жовтня 2020 р. Дата закінчення роботи – 20 листопада 2020 р.

2 Мета і призначення науково-дослідної роботи

Метою роботи є удосконалення управління формуванням та використанням оборотного капіталу та розробка прикладних заходів щодо підвищення ефективності використання оборотного капіталу підприємства виноробної промисловості ПрАТ «Артвайнері».

Для виконання НДР необхідно розв'язати такі задачі:

- розглянути теоретичні аспекти управління формуванням та використанням оборотного капіталу підприємства;
- розкрити та проаналізувати методичні підходи до оцінювання ефективності використання оборотного капіталу підприємства;
- проаналізувати стан, тенденції, проблеми та перспективні напрямки розвитку виноробної промисловості;
- провести оцінювання фінансово-економічної діяльності ПрАТ «Артвайнері»;
- здійснити аналізування стану та ефективності використання оборотного капіталу ПрАТ «Артвайнері»;
- розробити заходи щодо удосконалення управління оборотним капіталом підприємства та підвищення ефективності його використання.

3 Вихідні дані для проведення науково-дослідної роботи

Офіційні статистичні дані щодо розвитку виноробної промисловості; законодавчі документи України та фінансова звітність підприємства ПрАТ «Артвайнері» (Форми №1 «Баланс» та №2 «Звіт про фінансові результати» за 2016-2018 роки) та ін.

4 Джерела розробки

1. Ізмайлова Н. В. Управління оборотними активами підприємств : автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.08 / Н. В. Ізмайлова; Київ. нац. екон. ун-т ім. В.Гетьмана. – К., 2009. – 20 с.
2. Демченко Т.А. Проблемні питання ефективного формування та використання оборотних активів промислових підприємств / Т. А. Демченко // Інвестиції : практика та досвід. – 2017. – №22. – С. 45-47.
3. Бондаренко О.С. Управління оборотними активами в інноваційному розвитку підприємств: монографія // О.І. Волков, М.П. Денисенко, А.П. Гречан та ін. – К.: КНУТД, 2005. – С. 324–358.
4. Дубей Ю.В. Шляхи підвищення ефективності використання оборотного капіталу промисловими підприємствами України / Ю.В. Дубей // Економічний вісник. – 2018. – №2. – С. 100-108.
5. Панадій О. П. Наукові підходи до класифікації оборотного капіталу/ О. П. Панадій // Облік і фінанси АПК. – 2018. – № 4. – С. 60-65.

5 Виконавець НДР

Головний виконавець НДР – кафедра менеджменту, маркетингу та економіки.

Виконавець НДР – Бакер Омар А.М.

6 Вимоги до виконання НДР

При виконанні науково-дослідної роботи потрібно визначити основні шляхи удосконалення управління формуванням та використанням оборотного капіталу підприємства ПрАТ «Артвайнері», використовуючи методи: аналізу і синтезу – для вивчення об'єкта та предмета дослідження; порівняння – для зіставлення фактичних даних звітного і попередніх років (протягом 2016-2018 років); групування – для оцінювання структури оборотного капіталу підприємства та ефективності його використання; факторний аналіз – для оцінювання впливу факторів на зміну коефіцієнта оборотності оборотного

капіталу, монографічний – для детального вивчення теорії і практики управління формуванням та використанням оборотним капіталом підприємства.

7 Етапи виконання НДР

Таблиця 1 – Календарний план виконання НДР

№	Етапи НДР	Зміст етапу	Термін виконання
1	2	3	4
1.	Вибір напрямку дослідження	Добір, вивчення та узагальнення науково-економічної інформації та статистичної інформації; розгляд можливих напрямків досліджень та їх оцінювання; вибір напрямку дослідження, обґрунтування прийнятого напрямку дослідження; розроблення, погодження і затвердження ТЗ на НДР.	Березень-квітень поточного року
2	Теоретичне дослідження	1 Теоретико-методичні засади управління формуванням та використанням оборотного капіталу підприємства	Травень-червень поточного року
3	Аналітична частина дослідження	2 Аналізування стану управління формуванням та використанням оборотного капіталу підприємства виноробної промисловості ПрАТ «Артвайнері»	Вересень поточного року
4	Розробка рекомендацій та пропозицій	3 Напрями удосконалення управління формуванням та використанням оборотного капіталу підприємства	Жовтень поточного року
5	Узагальнення результатів дослідження	Оформлення пояснювальної і графічної частини МКР. Складання висновків за результатами досліджень.	Листопад поточного року
6	Подання МКР до захисту	Одержання відгуку і рецензії керівника. Оформлення МКР та корекція окремих результатів дослідження після зроблених зауважень.	Листопад поточного року
7	Захист МКР	Попередній і основний захист МКР.	Грудень поточного року

8 Очікувані результати

В результаті виконання МКР очікується одержання обґрунтованих рекомендацій та пропозицій, які можуть бути використані на досліджуваному підприємстві ПрАТ «Артвайнері» з метою підвищення ефективності використання оборотного капіталу підприємства та удосконалення управління формуванням та використанням оборотного капіталу підприємства.

9 Матеріали, які подаються під час закінчення НДР та її етапів

Пояснювальна записка МКР, відгук керівника, рецензія, роздатковий матеріал.

10 Порядок приймання НДР та її етапів

Результати науково-дослідної роботи періодично розглядаються керівником роботи та завідувачем кафедри; проводиться попередній захист роботи та офіційний захист МКР.

ДОДАТОК Б

Фінансова звітність
Приватного акціонерного товариства «Артвайнері»
за 2016-2018 роки